

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЛЬВІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ВЕТЕРИНАРНОЇ МЕДИЦИНИ ТА БІОТЕХНОЛОГІЙ
ІМЕНІ С.З. ГЖИЦЬКОГО
ФАКУЛЬТЕТ ЗЕМЛЕВПОРЯДКУВАННЯ
ТА ІНФРАСТРУКТУРНОГО РОЗВИТКУ
КАФЕДРА ТУРИЗМУ, РЕКРЕАЦІЇ ТА КРАЄЗНАВСТВА

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

Ступінь вищої освіти БАКАЛАВР

на тему: **«Роль туристично-рекреаційного потенціалу
дестинацій у контексті соціально-економічного розвитку
Австрії»**

Виконала: здобувачка вищої освіти

4 курсу, групи Тур – 42сп

спеціальності 242 Туризм

(шифр і назва напрямку підготовки, спеціальності)

освітньої програми «Туризм»

ЯНКОВА Тетяна-Марія Анатоліївна

(прізвище, ім'я, по-батькові)

Керівник: _____

(наук. ступ., вчене звання, ім'я та прізвище)

Рецензент: _____

(ім'я та прізвище)

ДУБЛЯНИ – 2025

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЛЬВІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ
Факультет землевпорядкування та туризму
Кафедра туризму

Рівень вищої освіти Бакалавр
Галузь знань 24 Сфера обслуговування
(шифр і назва)
Спеціальність 242 Туризм
(шифр і назва)
Освітня програма «Туризм»
(назва ОП)

ЗАТВЕРДЖУЮ
Завідувач кафедри туризму
(назва кафедри)

(підпис)

(ім'я та прізвище)

“ ____ ” _____ 2025 року

З А В Д А Н Н Я
на кваліфікаційну роботу здобувачки вищої освіти
Янкової Тетяни-Марії Анатоліївни
(прізвище, ім'я, по-батькові)

1.Тема роботи: Роль туристично-рекреаційного потенціалу DESTINATION у контексті соціально-економічного розвитку Австрії

Керівник роботи:
(ім'я та прізвище, науковий ступінь, вчене звання)

затверджена наказом ЛНУП від 07.01.2025 № 07/кс

2. Строк подання здобувачем роботи 16.06.2025

3. Вихідні дані до роботи: Законодавчі акти Австрії та Європейського Союзу, статистичні дані Федерального статистичного відомства Австрії (Statistik Austria), матеріали Світової туристичної організації (UNWTO), наукові праці вітчизняних та зарубіжних учених, офіційні сайти туристичних організацій, аналітичні звіти, інтернет-ресурси та інші джерела.

4. Зміст кваліфікаційної роботи (перелік питань, які потрібно розробити)
ВСТУП

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ОСНОВИ ДОСЛІДЖЕННЯ ТУРИСТИЧНО-РЕКРЕАЦІЙНОГО ПОТЕНЦІАЛУ DESTINATION

1.1.Поняття, зміст і характерні особливості туристично-рекреаційного потенціалу території

1.2.Основні підходи щодо трактування, аналізу та оцінки DESTINATION

1.3.Методика дослідження туристично-рекреаційного потенціалу DESTINATION

РОЗДІЛ 2.АНАЛІЗ ТУРИСТИЧНО-РЕКРЕАЦІЙНОГО ПОТЕНЦІАЛУ АВСТРІЇ У КОНТЕКСТІ СОЦІАЛЬНО – ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ

2.1.Роль природно-ресурсного потенціалу та історико-культурної спадщини DESTINATION Австрії у розвитку туристично-рекреаційної сфери

2.2.Характерні аспекти діяльності та спеціалізація туристичної інфраструктури Австрії

2.3.Аналіз впливу туристично-рекреаційного потенціалу DESTИНАЦІЙ на соціально-економічний розвиток Австрії

2.4.Стан екологічної безпеки та заходи для її покращення

РОЗДІЛ 3.ПРОБЛЕМИ, ТЕНДЕНЦІЇ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ТУРИСТИЧНОГО-РЕКРЕАЦІЙНОГО ПОТЕНЦІАЛУ ДЕСТИНАЦІЙ АВСТРІЇ

3.1.Проблеми функціонування туристично-рекреаційного сектору Австрії в контексті глобальних викликів

3.2.Використання інноваційних технологій для підвищення туристичної привабливості Австрії

3.3.Перспективи сталого розвитку туристично-рекреаційної індустрії в Австрії

РОЗДІЛ 4. ОХОРОНА ПРАЦІ В ТУРИСТИЧНО-РЕКРЕАЦІЙНІЙ ГАЛУЗІ

4.1.Особливості забезпечення пожежної безпеки при здійсненні туристично-рекреаційної діяльності

4.2.Питання санітарії, гігієни й експлуатації електрообладнання в туристично-рекреаційній галузі

4.3.Система охорони праці в туристично-рекреаційній сфері

ВИСНОВКИ

5. Перелік графічного матеріалу (з точним зазначенням обов'язкових креслень):
рисунки, таблиці, схеми

6. Консультанти розділів роботи

Розділ	Ім'я, прізвище та посада консультанта	Підпис, дата		Відмітка про виконання
		завдання видав	завдання прийняв	
Стан екологічної безпеки та заходи для її покращення				
Охорона праці в туристично-рекреаційній галузі				

7. Дата видачі завдання “08”січня 2025 року

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів кваліфікаційної роботи	Строк виконання етапів роботи	Відмітка про виконання
1.	Отримання завдання для написання кваліфікаційної роботи	08.01.2025	
2.	Розробка плану кваліфікаційної роботи, ознайомлення з літературними джерелами за темою, збір практичних матеріалів	24.01.2025	
3.	Написання вступу і I розділу	21.02.2025	
4.	Написання II розділу	28.03.2025	
5.	Написання III розділу	25.04.2025	
6.	Написання IV розділу і висновків	16.05.2025	
7.	Оформлення кваліфікаційної роботи і подання науковому керівнику для написання відгуку	26.05.2025	
8.	Перевірка тексту кваліфікаційної роботи на унікальність. Скерування на зовнішню рецензію	06.06.2025	
9.	Представлення кваліфікаційної роботи на кафедру	16.06.2025	
10.	Захист кваліфікаційної роботи перед Екзаменаційною комісією	26.06.2025	

Здобувачка вищої освіти

_____ (підпис)

Тетяна-Марія ЯНКОВА

_____ (ім'я та прізвище)

Керівник кваліфікаційної роботи

_____ (підпис)

_____ (ім'я та прізвище)

Янкова Т-М.А. Роль туристично-рекреаційного потенціалу DESTINACIЙ у контексті соціально-економічного розвитку Австрії: кваліфікаційна робота за спеціальністю 242 Туризм. Дубляни : ЛНУВМБ імені С.З. Гжицького, 2025. 88 с. На правах рукопису.

Обсяг роботи становить 88 сторінок, включаючи 12 таблиць, 25 рисунків, 80 джерел.

У кваліфікаційній роботі висвітлено теоретико-методологічні засади формування та розвитку туристично-рекреаційного потенціалу DESTINACIЙ як ключового фактора соціально-економічного зростання держави. Проаналізовано еволюцію поняття «туристично-рекреаційний потенціал», його основні складові, принципи класифікації та підходи до оцінювання. Представлено авторську інтерпретацію потенціалу як ресурсу, що забезпечує сталий розвиток DESTINACIЙ.

Особливу увагу приділено аналізу туристично-рекреаційного потенціалу Австрії. Розглянуто природно-ресурсного потенціалу країни, що формують унікальні передумови для розвитку туризму, а також проаналізовано значення історико-культурної спадщини DESTINACIЙ, як чинника туристичної привабливості. Досліджено стан туристичної інфраструктури та визначено спеціалізацію основних туристичних регіонів Австрії. Проведено оцінку економічного значення туризму для країни, зокрема внеску до ВВП, створення робочих місць і підтримки місцевих громад.

Окремий розділ присвячено проблемам розвитку галузі: сезонність, перенасичення туристами окремих регіонів, екологічне навантаження, необхідність цифровізації послуг тощо. Розглянуто перспективи удосконалення туристично-рекреаційного потенціалу шляхом впровадження інновацій, розвитку сталого туризму, розширення міжрегіонального співробітництва та диверсифікації пропозиції. Також враховано питання охорони праці у туристично-рекреаційній сфері.

Анотація

Кваліфікаційна робота присвячена дослідженню теоретико-методологічних основ туристично-рекреаційного потенціалу DESTINATIONS та його ролі у соціально-економічному розвитку Австрії. В роботі визначено сутність поняття туристично-рекреаційного потенціалу, охарактеризовано основні підходи до його аналізу та оцінки, а також обґрунтовано методiku дослідження DESTINATIONS як складових національного туристичного простору.

У першому розділі кваліфікаційної роботи висвітлено теоретико-методологічні засади вивчення туристично-рекреаційного потенціалу, розглянуто понятійно-категоріальний апарат, а також узагальнено наукові підходи до аналізу DESTINATIONS.

У другому розділі проведено комплексний аналіз туристично-рекреаційного потенціалу Австрії. Досліджено природно-ресурсний потенціал, історико-культурні та інфраструктурні ресурси країни, виявлено специфіку регіональної спеціалізації туристичних DESTINATIONS, а також оцінено економічний вплив туризму на розвиток регіонів.

У третьому розділі проаналізовано основні проблеми розвитку туристично-рекреаційного сектору Австрії, визначено напрями використання інноваційних технологій у сфері туризму та окреслено перспективи сталого розвитку галузі.

У четвертому розділі охоплено питання охорони праці у туристично-рекреаційній сфері, що підкреслює комплексність дослідження.

Ключові слова: туристично-рекреаційний потенціал, DESTINATION, туризм, соціально-економічний розвиток, інфраструктура, сталий розвиток, охорона праці.

Annotation

The qualification thesis is devoted to the study of the theoretical and methodological foundations of the tourism and recreational potential of destinations and its role in the socio-economic development of Austria. The work defines the essence of the concept of tourism and recreational potential, characterizes the main approaches to its analysis and assessment, and substantiates the methodology for studying destinations as components of the national tourism space.

The first chapter of the qualification thesis highlights the theoretical and methodological principles of studying tourism and recreational potential, reviews the conceptual and categorical framework, and summarizes scientific approaches to the analysis of destinations.

The second chapter presents a comprehensive analysis of Austria's tourism and recreational potential. The study examines the country's natural resources, historical and cultural assets, and infrastructure, identifies the regional specialization of tourist destinations, and assesses the economic impact of tourism on regional development.

The third chapter analyzes the key problems hindering the development of Austria's tourism and recreational sector, outlines the directions for implementing innovative technologies in tourism, and identifies prospects for the sustainable development of the industry.

The fourth chapter covers occupational safety issues in the tourism and recreation sector, highlighting the comprehensive nature of the study.

Keywords: tourism and recreational potential, destination, tourism, socio-economic development, infrastructure, sustainable development, labor protection.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	6
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ОСНОВИ ДОСЛІДЖЕННЯ ТУРИСТИЧНО-РЕКРЕАЦІЙНОГО ПОТЕНЦІАЛУ ДЕСТИНАЦІЙ.....	9
1.1. Поняття, зміст і характерні особливості туристично-рекреаційного потенціалу території.....	9
1.2. Основні підходи щодо трактування, аналізу та оцінки дестинації.....	12
1.3. Методика дослідження туристично-рекреаційного потенціалу дестинацій.....	18
РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ ТУРИСТИЧНО-РЕКРЕАЦІЙНОГО ПОТЕНЦІАЛУ АВСТРІЇ У КОНТЕКСТІ СОЦІАЛЬНО – ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ.....	25
2.1. Роль природно-ресурсного потенціалу та історико-культурної спадщини дестинацій Австрії у розвитку туристично-рекреаційної сфери.....	25
2.2. Характерні аспекти діяльності та спеціалізація туристичної інфраструктури Австрії.....	39
2.3. Аналіз впливу туристично-рекреаційного потенціалу дестинацій на соціально-економічний розвиток Австрії.....	53
2.4. Стан екологічної безпеки та заходи для її покращення.....	57
РОЗДІЛ 3. ПРОБЛЕМИ, ТЕНДЕНЦІЇ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ТУРИСТИЧНОГО-РЕКРЕАЦІЙНОГО ПОТЕНЦІАЛУ ДЕСТИНАЦІЙ АВСТРІЇ.....	60
3.1. Проблеми функціонування туристично-рекреаційного сектору Австрії в контексті глобальних викликів.....	60
3.2. Використання інноваційних технологій для підвищення туристичної привабливості Австрії.....	63
3.3. Перспективи сталого розвитку туристично-рекреаційної індустрії в Австрії.....	66
РОЗДІЛ 4. ОХОРОНА ПРАЦІ В ТУРИСТИЧНО-РЕКРЕАЦІЙНІЙ ГАЛУЗІ.....	72
4.1. Особливості забезпечення пожежної безпеки при здійсненні туристично-рекреаційної діяльності.....	72
4.2. Питання санітарії, гігієни й експлуатації електрообладнання в туристично-рекреаційній галузі.....	75
4.3. Система охорони праці в туристично-рекреаційній сфері.....	77
ВИСНОВКИ.....	80
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	83

ВСТУП

Актуальність теми дослідження зумовлена зростаючим значенням туризму як одного з ключових секторів світової економіки, що має значний вплив на соціально-економічний розвиток окремих країн і регіонів. Сучасні тенденції розвитку туристичної галузі, зростаючі вимоги до якості туристичних послуг та потреба у збереженні природно-культурного середовища висувають нові виклики перед країнами з високим туристичним потенціалом. Австрія, як одна з провідних європейських туристичних дестинацій, демонструє приклад ефективного використання туристично-рекреаційного потенціалу для підтримки економіки, забезпечення зайнятості, розвитку інфраструктури та зміцнення міжнародного іміджу.

Попри високий рівень розвитку туристичного сектору Австрії, залишається актуальним питання дослідження потенціалу дестинацій, особливо в контексті їхнього внеску в регіональний розвиток, удосконалення підходів до управління ресурсами, впровадження інновацій та забезпечення сталого функціонування галузі в умовах сучасних викликів.

Теоретичні засади туристично-рекреаційного потенціалу досліджувалися як українськими, так і зарубіжними науковцями, зокрема О.О. Любіцевою Т.І. Ткаченко, К.О. Соколовою, Ю.Є. Дащук, М.П. Мальською, Г.М. Бригілевич, В.С. Великочим, О.І. Дутчак, М.В. Кочержук, а також іншими дослідниками, які вивчали питання розвитку дестинацій, сталого туризму та управління туристичними ресурсами. Проте комплексні дослідження, що розглядають туристично-рекреаційний потенціал у поєднанні з соціально-економічними чинниками на прикладі конкретної країни, зокрема Австрії, залишаються недостатньо розробленими, що й зумовлює необхідність даного дослідження.

Метою кваліфікаційної роботи є визначення ролі туристично-рекреаційного потенціалу дестинацій у соціально-економічному розвитку Австрії, дослідження його складових, проблем функціонування та перспектив ефективного використання.

Основні завдання дослідження:

- розкрити поняття та зміст туристично-рекреаційного потенціалу території;
- проаналізувати основні підходи до оцінювання та методики дослідження туристично-рекреаційного потенціалу дестинацій;
- оцінити природно-ресурсний, історико-культурний та інфраструктурний потенціал туристичних регіонів Австрії;
- провести аналіз впливу туристично-рекреаційного потенціалу дестинацій на соціально-економічний розвиток Австрії;
- визначити стан екологічної безпеки та заходи для її покращення;
- виявити основні проблеми функціонування туристично-рекреаційного сектору Австрії в контексті глобальних викликів;
- охарактеризувати використання інноваційних технологій для підвищення туристичної привабливості Австрії;
- дослідити перспективи сталого розвитку туристично-рекреаційної індустрії в Австрії;
- обґрунтувати особливості охорони праці в туристично-рекреаційній сфері.

Об’єктом дослідження є роль туристично-рекреаційного потенціалу дестинацій як соціально-економічного явища, що впливає на розвиток регіонів.

Предмет дослідження – структура, чинники формування, механізми реалізації та перспективи розвитку туристично-рекреаційного потенціалу дестинацій Австрії.

Методи дослідження: для досягнення поставленої мети дослідження були використані загальнонаукові методи, зокрема методи аналізу та узагальнення, що застосовувалися при розгляді поняття туристично-рекреаційного потенціалу території та основних підходів до його оцінювання в контексті функціонування дестинацій. Економіко-статистичні методи

використовувалися для аналізу кількісних показників, які відображають вплив туристично-рекреаційного потенціалу DESTINAЦІЙ на соціально-економічний розвиток Австрії, включаючи обсяги туристичних потоків, рівень зайнятості у галузі, фінансові надходження до бюджету та структуру туристичних послуг. Методи системного аналізу дали змогу комплексно дослідити взаємозв'язки між елементами туристичної інфраструктури, природними і культурно-історичними ресурсами, соціальною сферою та економічним середовищем. Картографічний метод використовувався для візуального відображення просторових особливостей розміщення основних туристичних DESTINAЦІЙ Австрії, а також територіальної концентрації рекреаційних ресурсів. Крім того, у дослідженні застосовано SWOT-аналіз, який дав змогу виявити сильні й слабкі сторони, можливості та загрози розвитку туристично-рекреаційного потенціалу країни з огляду на сучасні соціально-економічні виклики. Запропонована сукупність методів дозволила забезпечити глибоке й всебічне дослідження обраної теми та обґрунтувати практичні рекомендації щодо підвищення ефективності використання туристичних ресурсів DESTINAЦІЙ Австрії в системі її соціально-економічного розвитку.

Інформаційна база дослідження включає офіційні статистичні дані Австрійського статистичного управління (Statistik Austria), публікації Всесвітньої туристичної організації (UNWTO), законодавчі документи ЄС та Австрії, аналітичні огляди, наукові праці вітчизняних і зарубіжних дослідників.

Практичне значення отриманих результатів полягає у можливості їх використання для розробки регіональних стратегій розвитку туризму, удосконалення управлінських рішень у сфері туризму, підвищення ефективності використання ресурсного потенціалу DESTINAЦІЙ, а також забезпечення сталого розвитку туристичної галузі в Австрії.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ОСНОВИ ДОСЛІДЖЕННЯ ТУРИСТИЧНО-РЕКРЕАЦІЙНОГО ПОТЕНЦІАЛУ ДЕСТИНАЦІЙ

1.1 Поняття, зміст і характерні особливості туристично-рекреаційного потенціалу території

Туризм відіграє важливу роль у розвитку суспільства, сприяючи економічному зростанню країни та її регіонів. Дослідження туристично-рекреаційного потенціалу території починається з аналізу популяризації туризму, а оцінка його рівня та доступності ресурсів часто є предметом наукових досліджень. Проте, єдиного загальноприйнятого визначення терміна "туристично-рекреаційний потенціал" у науковій літературі досі немає [37]. У табл. 1.1 наведено висловлювання різних авторів щодо його тлумачення, а також дотичної термінології у контексті вивчення туристично-рекреаційного потенціалу.

Науковці по-різному трактують туристично-рекреаційний потенціал, що створює суперечливі підходи до його сутності, змісту та функцій. Хоча сам термін "потенціал" має різні значення в залежності від сфери застосування, спільним для всіх визначень є набір можливостей чи здібностей. Усі трактування потенціалу орієнтовані на досягнення певних цілей, підкреслюючи наявність прихованих можливостей та здатність до розвитку. Часто поняття "потенціал" та "ресурси" ототожнюються у наукових джерелах.

Принципова відмінність між термінами "ресурси" та "потенціал" полягає в тому, що ресурси існують незалежно від суб'єктів господарської діяльності, тоді як потенціал включає здатність підприємств і суспільства ефективно використовувати наявні ресурси. Тому поняття "туристичні ресурси" та "туристичний потенціал" слід розмежовувати, розглядаючи їх з точки зору можливостей використання ресурсів для розвитку туризму [19]. Формування туристичного потенціалу регіону залежить від здатності використовувати

туристичні ресурси для розвитку галузі. Ефективне застосування цього потенціалу сприяє зростанню туристичної економіки та розвитку регіону [36]. Таким чином, кожен регіон, аналізуючи свої ресурси, формує туристичний потенціал відповідно до можливостей їх використання, що підвищує привабливість території для туристів і сприяє подальшому розвитку туризму.

Таблиця 1.1 – Тлумачення терміна «туристично-рекреаційний потенціал» різними вченими, а також дотична термінологія у контексті вивчення туристично-рекреаційного потенціалу

№	Автор	Визначення
1	Закон України «Про туризм»	Туристичними ресурсами України є пропонувані або такі, що можуть пропонуватися, туристичні пропозиції на основі та з використанням об'єктів державної, комунальної чи приватної власності [44].
2	Т.І. Ткаченко, К.О. Соколова	Туристичний потенціал території – це сукупність належних до нього природних та створених людиною явищ, умов, можливостей та засобів, придатних до формування туристського продукту та здійснення відповідних турів, екскурсій та програм [56].
3	Ю.Є. Дащук	Ресурсний потенціал регіону – інтегрована система взаємозв'язків та властивостей, що характеризується здатністю використовувати природні ресурси, реалізуючи при цьому можливості, через призму умов, які продукують готовність до ведення рекреаційної діяльності, що здійснюється під впливом комплексу засобів для задоволення потреб рекреанта у відпочинку та відновленні [18].
4	І.В. Смаль	Туристичні ресурси – сукупність природних і соціально-культурних комплексів та їхніх елементів, що сприяють задоволенню фізіологічних та соціальних потреб людини, відновленню її працездатності й які за сучасної та перспективної структури рекреаційних потреб і техніко-економічних можливостях використовуються для прямого й опосередкованого споживання та виробництва туристичного продукту [53].
5	О.О. Любіцева	Туристичні ресурси – це частина туристсько-рекреаційного потенціалу певної території, яка включена до складу туристичного продукту і підлягає реалізації з туристичною метою [30].
6	Фріда Райх	Туристичний потенціал може визначатися як здатність певного простору (території) до створення цілісного, комплексного туристичного продукту, що складається з матеріальних і нематеріальних елементів, з метою задоволення туристів [75].

Продовження табл. 1.1

7	Бенно Верлен	Туристичний потенціал включає ту частину ресурсного забезпечення окремого регіону, яка придатна для використання та піддається освоєнню в туристично-рекреаційних цілях [65].
8	Карін Рідель	Туристичний потенціал дестинації складається передусім із комбінації таких елементів, як ландшафт, культура, інфраструктура, а також імідж дестинації [71].

Джерело: складено автором.

Туристичний потенціал регіону визначається спроможністю економіки, її галузей, підприємств і організацій для формування туристичного продукту та задоволення потреб населення різних країн у туристичних послугах. Це комплексна система, що об'єднує природні, історико-культурні та соціально-економічні (інфраструктурні) ресурси для формування привабливих дестинацій та задоволення рекреаційних потреб.

Рекреаційний потенціал зосереджений на ресурсах для відпочинку, тоді як туристичний потенціал підкреслює зв'язок з туристичною галуззю. Термін "туристично-рекреаційний потенціал" є найбільш повним, оскільки охоплює як рекреаційні заходи, так і ділові та соціокультурні аспекти туризму.

До рекреаційних ресурсів включають туристичні об'єкти (готелі, музеї) та природні території. Ці категорії взаємодоповнюють одна одну, тому концепція туристично-рекреаційного потенціалу широко використовується в дослідженнях. Ці категорії взаємодоповнюють одна одну, що пояснює широке використання концепції туристично-рекреаційного потенціалу в наукових дослідженнях.

Таким чином, поняття "туристично-рекреаційний потенціал" є комплексним і динамічним, оскільки його зміст формується у процесі взаємодії складових. Його оцінка залишається дискусійною через відсутність єдиної методології, що створює простір для подальших досліджень та вдосконалення підходів до його аналізу.

1.2. Основні підходи щодо трактування, аналізу та оцінки дестинації

Туристична дестинація – це певна географічна територія, яка володіє унікальними атракціями, розвиненою інфраструктурою та комплексом послуг, що роблять її привабливою для туристів. Вона може включати як природні об'єкти (гори, узбережжя, ліси, національні парки), так і створені людиною культурні та історичні пам'ятки (музеї, архітектурні ансамблі, тематичні парки, фестивалі тощо).

У науковій літературі терміни «дестинація» та «туристична дестинація» часто вживаються як синоніми, однак між ними існують концептуальні відмінності, що по-різному трактуються в зарубіжних і вітчизняних дослідженнях. Основні розбіжності між цими поняттями подано в таблиці 1.2.

Поняття «туристична дестинація» було введене в науковий обіг данським ученим Нілом Лейпером у 1979 році, який описав його як конкретну географічну територію, що є привабливою для мандрівників [72]. За Лейпером, туристична дестинація є ключовим елементом у системі туризму, оскільки формує та задовольняє туристичний попит. Згодом структура цього поняття була деталізована, і до її складових віднесено:

- регіон, що генерує туристичні потоки;
- транзитну зону;
- територію туристичної дестинації.

У «Оксфордському словнику понять і термінів» під редакцією С. Медліка дестинація визначається як місце, куди спрямовані люди або речі. Таким чином, до дестинацій зараховують країни, регіони, міста та інші території, що приваблюють туристів і є осередками туристичної діяльності, де зосереджені туристичні потоки, витрати, атракції, інфраструктура та соціально-економічний вплив туризму [73].

За визначенням дослідників К. Купера, О. Йоргенсена та Д. Флетчера [26], дестинація – це сукупність категорій ресурсів, зокрема:

- атракції (пам'ятки, розваги),
- доступність (транспорт, комунікації),
- комфорт (туристична інфраструктура, послуги),
- посередники (бюро подорожей, маркетингові структури).

Згідно з позицією Всесвітньої туристичної організації (UNWTO), дестинація – це фізичний простір, у якому відвідувач проводить щонайменше одну добу. Цей простір охоплює туристичні послуги, ресурси та інфраструктуру в межах однієї доби подорожі, а також має фізичні й адміністративні межі, які впливають на конкурентоспроможність дестинації [40].

Серед вітчизняних учених А.І. Головчан розглядає туристичну дестинацію як локалізовану територію з конкурентоспроможними туристичними ресурсами та підприємницькою інфраструктурою, що забезпечує створення туристичного продукту без шкоди для довкілля.

Т.І. Ткаченко вважає туристичну дестинацію об'єктом (містом, регіоном, районом або окремим закладом), який має унікальні чи специфічні туристично-рекреаційні ресурси, доступні завдяки інфраструктурі, і які просуваються на ринку як готовий туристичний продукт із використанням маркетингових інструментів [55].

Таблиця 1.2 – Основні відмінності між «дестинацією» та «туристичною дестинацією»

Критерій	Дестинація	Туристична дестинація
Загальне визначення	Будь-яке місце призначення, куди спрямовується подорож.	Специфічне місце, яке приваблює туристів завдяки наявності туристичних ресурсів, інфраструктури та сформованого туристичного продукту.
Фокус	Широке поняття, що охоплює будь-яке місце призначення, незалежно від його туристичної привабливості.	Зосереджено на місцях, які активно залучають туристів через спеціалізовані послуги, атракції та маркетингові стратегії.
Компоненти	Може включати будь-яке місце без обов'язкової туристичної інфраструктури.	Містить туристичні ресурси, інфраструктуру, послуги, атракції та маркетингові елементи, спрямовані на задоволення потреб туристів.

Продовження табл. 1.2

Маркетинг та управління	Не обов'язково має спеціалізоване управління або маркетингову стратегію.	Має чітко визначені стратегії управління, маркетингові кампанії та брендинг для залучення туристів.
Приклади	Будь-яке місце, куди спрямовується подорож, незалежно від туристичної інфраструктури.	Міста, курорти, регіони з розвинутою туристичною інфраструктурою, наприклад, Львів, Трускавець, Карпати.

Джерело: складено автором.

Таким чином, у зарубіжних дослідженнях термін «дестинація» здебільшого охоплює всі місця приваблення туристів і не завжди вимагає чіткої туристичної спеціалізації. Натомість українські науковці прагнуть чітко розмежувати поняття, акцентуючи на ресурсному потенціалі й інфраструктурі. Зарубіжна література орієнтується на досвід туриста, імідж і маркетингове управління дестинацією, тоді як вітчизняні дослідження надають перевагу аналізу матеріальної бази та потенціалу територій.

Ефективність розвитку дестинації значною мірою залежить від якості її оцінки, що дозволяє виявити конкурентні переваги, визначити слабкі сторони та окреслити перспективні напрями вдосконалення.

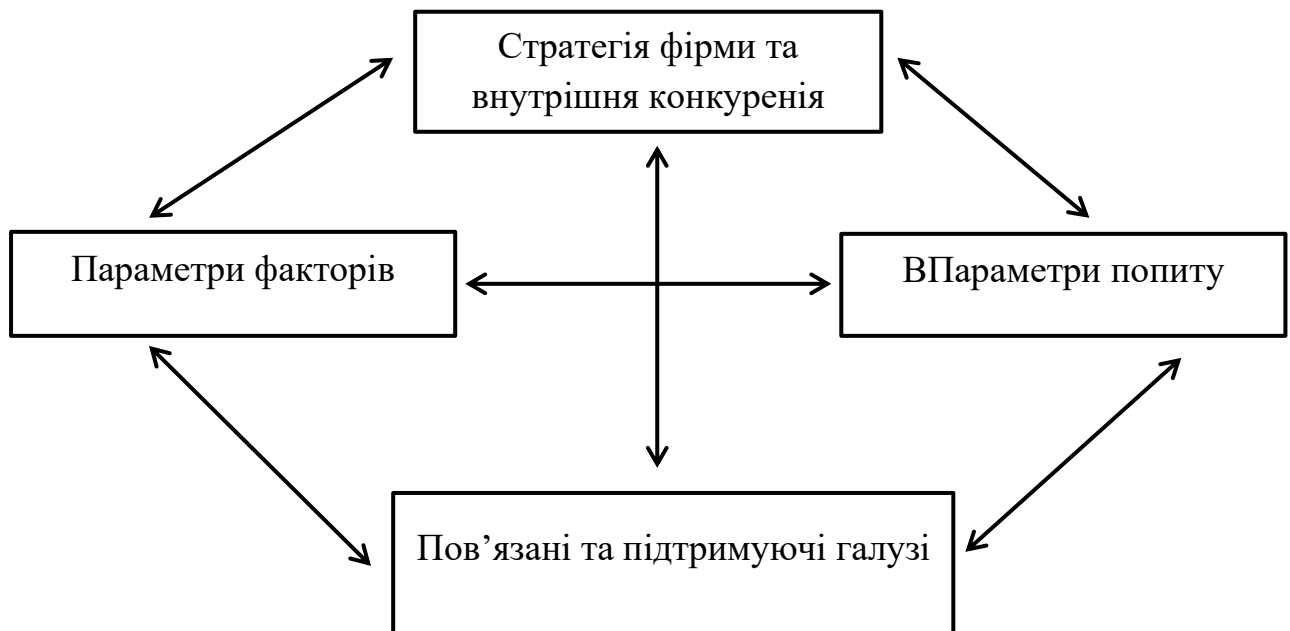

Рисунок 1.1 – Модель «конкурентного ромба» М. Портера

Джерело: складено автором на основі [43].

Для оцінки туристичного потенціалу DESTИНАЦІЙ ефективна модель "конкурентного ромба" Майкла Портера. Вона аналізує конкурентоспроможність та можливості вдосконалення території. Модель включає чотири детермінанти: параметри факторів, умови попиту, споріднені та підтримуючі галузі, а також стратегію фірм і характер конкуренції (рисунок 1.1).

Хоча модель Портера є універсальною та застосовується до оцінки потенціалу різних територій та галузей, для аналізу туристичних DESTИНАЦІЙ її необхідно адаптувати. Це включає:

- визначення факторної структури детермінантів – уточнення параметрів, що найбільш впливають на розвиток туристичної DESTИНАЦІЙ;
- оцінку стану вираженості детермінантів – аналіз рівня розвитку кожного з визначених факторів на конкретній території;
- Інтегральну оцінку потенціалу DESTИНАЦІЙ – комплексний аналіз усіх факторів для визначення загального рівня конкурентоспроможності туристичної DESTИНАЦІЙ.

М. Енрайт і Дж. Ньютон запропонували методику оцінки туристичних DESTИНАЦІЙ, що базується на аналізі двох груп чинників. Конкретні чинники пов'язані з туристичним ринком і визначають унікальність DESTИНАЦІЙ: архітектура, культурна спадщина, традиції, музеї, події, театри, нічне життя. Загальні чинники стосуються ділового середовища та комфорту перебування: кваліфікація робочої сили, роздрібна торгівля, технології, політична стабільність, антикорупційна політика, освіта, економічна стабільність і рівень цін [68].

Для оцінки конкурентоспроможності туристичних DESTИНАЦІЙ Всесвітня рада з подорожей і туризму (WTTC) у співпраці з Інститутом Крістель Де Хаан (TTRI) при Ноттінгемському університеті розробила методику The Competitiveness Monitor (CM). Вона дозволяє проводити як детальний, так і порівняльний аналіз туристичної галузі на основі восьми ключових індикаторів. Кожен із цих індикаторів складається з низки змінних, що

дозволяють оцінити як поточний стан конкурентоспроможності туристичної дестинації, так і можливі напрями її розвитку (табл. 1.3).

Таблиця – 1.3 Індикатори та метрики оцінки туристичних дестинацій за методикою Competitiveness Monitor

Цінові індикатори PCI	Ціни готелів та ресторанів, ціни на туристичні товари та послуги, паритет купівельної спроможності
Індикатори розвитку доріг IDI	Розвиток залізничної мережі, кількість авіакомпаній, розвиток телекомунікаційних систем, наявність санітарної інфраструктури, якість питної води
Індикатори якості середовища EERI	Густота населення, кількість ратифікованих угод у сфері екологічної політики
Індикатори технологічного прогресу TAI	Інтернет-індекс, індекс телефонного зв'язку, індекс мобільного покриття, Експорт високотехнологічного продукту
Метрики людських ресурсів HRI	Населення, очікувана тривалість життя, рівень освіти, відсоток неписьменних, статеві-віковий склад, рівень підготовки та розвитку навичок
Індикатори відкритості ринку MOI	Візовий індекс, ступінь відкритості туризму та торгівлі, податки на міжнародну торгівлю
Метрики туристичного ринку HTI	Попит на туристичні послуги (ТП), рівень споживання ТП, експорт ТП, імпорт ТП, кількість особистих та ділових поїздок, кількість прибуттів
Індикатори соціального розвитку SDI	Індекс соціального розвитку, газети, Інтернет-кафе, телевізори

Джерело: складено автором на основі [70,74].

Методика Competitiveness Monitor є гнучким інструментом оцінки, що дозволяє враховувати будь-яку кількість факторів і напрямків. Вона адаптується до специфіки регіонів і має маркетинговий характер, оскільки охоплює показники привабливості для різних цільових аудиторій.

І. Буднікевич та І. Гавриш пропонують підхід до аналізу туристичної та рекреаційної привабливості регіону на основі польових маркетингових досліджень. Основним інструментом такого аналізу є опитування респондентів, що дозволяє зібрати якісну інформацію про сприйняття дестинації з боку туристів та експертів. Автори розробили низку детальних запитальників, які допомагають структурувати оцінку привабливості регіону.

На рисунку 1.2 представлено загальну схему методики оцінки привабливості туристичної дестинації, яка ґрунтується на глибинних інтерв'ю з експертами туристичної галузі. Такий підхід забезпечує всебічний аналіз туристичного потенціалу та дозволяє враховувати як позитивні, так і негативні чинники, що впливають на розвиток регіону.

Конкурентоспроможність і привабливість туристичної дестинації залежать від комплексної оцінки, яка є основою для ефективних стратегій, політик та заходів розвитку туризму як важливого економічного сектора регіону.

Рисунок 1.2 – Етапи маркетингової оцінки привабливості туристичної дестинації

Джерело: [7].

Оцінка рівня туристичної привабливості відіграє вирішальну роль у формуванні маркетингової стратегії просування дестинації. Вона дозволяє

визначити конкурентні переваги та слабкі сторони території, що, своєю чергою, сприяє вдосконаленню її позиціонування на туристичному ринку.

1.3. Методика дослідження туристично-рекреаційного потенціалу дестинацій

Дослідження туристичного потенціалу країни та її окремих регіонів є ключовим елементом у розвитку туристичної галузі. Воно передбачає комплексну оцінку ефективності використання наявних ресурсів, виявлення конкурентних переваг на ринку туристичних послуг, а також аналіз попиту на пропоновані туристичні продукти. Це дає змогу формувати стратегії сталого розвитку туризму та підвищення привабливості регіонів для внутрішніх і міжнародних мандрівників.

У галузі суспільної географії, згідно з підходами професора О. Шаблія, наукові методи дослідження поділяються на три основні групи:

1. Філософські методи у суспільній географії, за підходами професора О. Шаблія, філософські методи становлять основу наукового пізнання. Вони охоплюють принципи об'єктивності, взаємозв'язку та взаємозалежності географічних явищ.

2. Загальнонаукові методи, або універсальні дослідницькі інструменти. До цієї групи належать універсальні інструменти – аналіз, синтез, порівняння, аналогія, а також географічні методи: історичний, описовий, порівняльний, системний, статистичний. Вони дають змогу досліджувати розвиток туризму та популярність його форм.

3. Конкретно-наукові методи. Ці методи використовуються в окремих дисциплінах. Сюди входять картографічний метод, польові дослідження, аналіз туристичних карт, схем і буклетів [59].

На думку польського дослідника А. Ковальчика, туристичне дослідження неможливо уявити без аналізу художніх описів, краєзнавчих нарисів та

інформації з путівників, що дозволяє створити повноцінну картину туристичного середовища [22].

Крім того, активно застосовується аналіз тематичних карт природного та соціально-культурного змісту: карта флори, фауни, рельєфу, об'єктів історико-культурної спадщини тощо. Цей підхід особливо ефективний при оцінці туристичної привабливості регіону.

Важливим джерелом інформації виступає статистика Всесвітньої туристичної організації (UNWTO), яка систематизує дані щодо туристичних потоків, економічних показників і трендів у сфері туризму по всьому світу [80]. Цінні аналітичні звіти також публікуються ООН, ЮНЕСКО та іншими міжнародними організаціями [61].

Окреме місце займає метод просторового аналізу, завдяки якому визначаються закономірності розміщення туристичних об'єктів, виявляються потенційні зони розвитку і створюються рекомендації щодо вдосконалення туристичної інфраструктури [25].

Метою дослідження туристичних дестинацій є забезпечення інформаційної бази для регіонального планування. Основні напрями такого дослідження включають:

1. Аналіз зовнішнього середовища розвитку дестинації (політичного, економічного, соціального, технологічного);
2. Визначення та оцінку існуючих і потенційних туристичних ресурсів;
3. Аналіз ринкових тенденцій, зокрема сезонності, цінової чутливості, конкурентних переваг;
4. Вивчення конкурентоспроможності дестинації через аналіз діяльності основних конкурентів.

Ідентифікація туристичних ресурсів і визначення рекреаційного потенціалу регіону сьогодні не є складним завданням завдяки доступності офіційних джерел – паспортів пам'яток, кадастрів природних ресурсів, баз даних об'єктів охорони природи та інфраструктури. Інформація про музеї,

курорти, готелі та інші туристичні об'єкти вже систематизована й відкрита для загального користування.

При виборі території як потенційної туристичної дестинації застосовують системну методику, що поєднує аналітичні, маркетингові та ресурсні підходи, які дозволяють сформулювати цілісне бачення її перспектив на туристичному ринку (рис. 1.3).

Рис. 1.3 – Методика визначення, аналізу та відбору території в якості потенційної дестинації

Джерело: [50].

Справжньою складністю виступає процес оцінювання якісних і кількісних характеристик туристичних ресурсів та рекреаційного потенціалу території. Для проведення такого оцінювання необхідно враховувати низку ключових чинників, а саме:

- унікальність туристичних об'єктів (їх неповторність та культурна або природна цінність);
- різноманітність і комплексність ресурсної бази;
- стан збереженості об'єктів та інфраструктури;
- ступінь доступності – як транспортної, так і економічної;
- просторову щільність розміщення ресурсів у межах регіону, що впливає на логістику туристичних маршрутів.

Передумовою ефективної політики у розвитку туризму є повний аналіз туристичних ресурсів регіону [23]. Ефективна туристична політика вимагає всебічного аналізу ресурсної бази регіону, що включає використання методик визначення рекреаційної місткості – зокрема логістично-рекреаційного потенціалу, граничного навантаження на природні території, а також оцінку місткості бальнеологічних, кліматичних та інших оздоровчих об'єктів.

Системний підхід є провідним для вивчення туристичних дестинацій (ТД). Він дозволяє розглядати ТД як цілісний комплекс, де елементи взаємодіють у просторово-організаційній структурі. Цей підхід ефективний як для аналізу існуючих, так і для формування нових дестинацій шляхом інтеграції ресурсів та інфраструктури.

До основних принципів системного підходу відносять:

- комплексність, що дозволяє бачити ТД не як набір окремих елементів, а як єдину функціональну систему;
- ієрархічність, яка передбачає наявність різнорівневих структур (від локальних компонентів до регіональних і національних);
- структуризація, яка передбачає поділ елементів ТД за функціональними характеристиками з урахуванням їхньої взаємодії;
- множинність моделей, що дозволяє застосовувати як математичні, так і економічні та кібернетичні інструменти для аналізу та прогнозування;
- системність, що підкреслює наявність усіх властивостей, характерних для складних систем: цілісності, організованості, динамічності.

Таким чином, застосування системного підходу в аналізі та створенні туристичних дестинацій забезпечує ефективне функціонування туристичного сектора та сприяє вирішенню комплексних проблем розвитку регіонів [6]. Отже, у межах суспільно-географічного підходу до дослідження туристичного потенціалу регіонів, як уже згадувалося, розрізняють три основні групи методів: філософські, загальнонаукові та конкретно-наукові.

Оцінювання туристично-рекреаційного потенціалу (ТРП) – це комплекс заходів, що включає виявлення ресурсів, аналіз можливостей і обмежень для розвитку туризму, оцінку ефективності природокористування та розробку проектних і економічних рішень щодо просторової організації туризму.

У процесі оцінки ТРП слід враховувати, що універсальної методики не існує. Для різних типів територій і ресурсів застосовуються специфічні підходи, адаптовані до умов аналізу.

У таблиці 1.4 наведено класифікацію основних методів оцінювання туристично-рекреаційного потенціалу, в якій зазначено коротку характеристику кожного з них та галузі їх практичного використання. Такий підхід дозволяє сформувати гнучку та адаптивну систему оцінки, що забезпечує ефективне прийняття управлінських рішень у сфері туризму.

Таблиця 1.4 – Класифікація методів оцінки туристично-рекреаційного потенціалу

Назва методу	Характеристика	Сфера застосування
Кількісні методи		
Картографічний метод	Оцінка ведеться за допомогою загальногеографічних та тематичних туристичних карт	Попередня оцінка, інтерпретація результатів оцінки
Математичний метод	Складання реєстрів природних та історикокультурних ресурсів може включати елементи якісної оцінки ресурсів туризму	Усі види ресурсів
Якісні методи		
Медико-біологічна оцінка	Ведеться дослідження комфортності клімату території та вплив природних факторів на організм людини; використовується система умовних температур та метод комплексної кліматології	Природні рекреаційні ресурси

Продовження табл. 1.4

Естетична оцінка	Визначається ступінь екзотичності та унікальності ресурсів, ступінь емоційного впливу на людину	Усі види ресурсів
Технологічна оцінка	Включає питання техніки та технології використання природних ресурсів для туристичної діяльності, визначення можливостей інженернобудівельного освоєння територій	Природні ресурси
Економічна оцінка	Визначається ефективність різних заходів, вкладених у більш повне та раціональне використання ресурсів; застосовуються бальні методи, метод рентних оцінок, концепція загальної економічної цінності, пряма(споживча) вартість використання ресурсів та інше.	Усі види ресурсів
Методика ЮНЕСКО	За культурною спадщиною виділяються шедеври творчості, за природною – феномени виняткової краси та естетичної цінності	Природні та історикокультурні ресурси
Екологічна оцінка	Здійснюється моніторинг забруднень навколишнього середовища, визначення ступеня негативного впливу промислових об'єктів, що знаходяться на території та поблизу туристичного регіону	Усі види ресурсів
Комплексні методи		
Кадастр туристських ресурсів	Звід відомостей про туристський регіон, включає кількісний та якісний опис об'єктів економічної оцінки, дані про динаміку та ступінь вивченості з додатком картографічних та статистичних матеріалів	Усі види ресурсів

Джерело: складено автором на основі [31].

Згідно з обраною методикою оцінювання туристично-рекреаційного потенціалу (ТРП), у разі дослідження невеликої за площею та однорідної території допускається спрощення процедури: від прямого підрахунку значущості окремих природних компонентів, таких як клімат, рельєф та інші, можна відмовитися. Замість цього, їхній вплив враховується через систему поправочних коефіцієнтів, що базуються на наступних параметрах:

- частка площі територій, що перебувають під охороною, у загальній площі досліджуваної території;
- рівень кліматичного комфорту;
- естетична та приваблива складова ландшафтів;
- рівень поширення природно-осередкових захворювань серед населення;
- впізнаваність природної спадщини, яка оцінюється за частотою згадок у спеціалізованих енциклопедичних джерелах.

Соціально-економічний компонент ТРП аналізується за двома основними напрямками: розвитком транспортної інфраструктури та наявністю спеціалізованої туристичної інфраструктури.

Оцінювання транспортної доступності базується переважно на густоті автомобільних доріг, що відображає легкість досягнення туристичних об'єктів. Рівень туристичної інфраструктури визначають за інтегральним показником – сумою двох відносин: кількості закладів розміщення та громадського харчування до чисельності постійного населення (на кожні 19 тисяч жителів). Такий підхід дає змогу об'єктивно порівнювати території з різною демографічною структурою.

При аналізі ТРП доцільно враховувати широкий спектр чинників, які є основою для всебічної оцінки. Вибір відповідного методу визначається цільовими завданнями дослідження та очікуваними результатами. Комплексне застосування різних методик дає змогу отримати достовірну картину, на підставі якої можна формулювати конкретні рекомендації щодо оптимізації та розвитку туристично-рекреаційного потенціалу [57].

Підсумовуючи, слід зазначити, що детальне дослідження туристичних DESTINATION відіграє ключову роль у плануванні розвитку регіонів. Грамотне поєднання методів аналізу з системним підходом дає змогу створити обґрунтовану, довготривалу концепцію розвитку туризму, що базується на комплексному розумінні функцій території, цінності її ресурсів і доцільності їх поєднань. Саме оцінка ТРП стає основою для ефективного проектування, сприяє визначенню ключових функціональних напрямків території та забезпечує передумови для сталого розвитку туризму й рекреаційної діяльності.

РОЗДІЛ 2

АНАЛІЗ ТУРИСТИЧНО-РЕКРЕАЦІЙНОГО ПОТЕНЦІАЛУ АВСТРІЇ У КОНТЕКСТІ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ

2.1. Роль природно-ресурсного потенціалу та історико-культурної спадщини дестинацій Австрії у розвитку туристично-рекреаційної сфери

Австрія – це гірська країна, розташована в самому серці Європи. Вона не має виходу до моря, але має важливе стратегічне положення, межуючи з вісьмома країнами: Німеччиною, Чехією, Словаччиною, Угорщиною, Словенією, Італією, Швейцарією та Ліхтенштейном (рис.2.1). Її територія охоплює близько 83 879 км², і близько 70% площі країни займають Східні Альпи. Такий рельєф створює унікальні умови для розвитку гірськолижного, альпійського та екотуризму [3]. В адміністративно-територіальному плані охоплює 9 федеральних земель (Бургенланд, Каринтія, Нижня Австрія, Верхня Австрія, Зальцбург, Штирія, Тіроль, Форарльберг, місто Відень). Офіційна мова – німецька. Грошова одиниця – євро.

Рисунок 2.1 – Австрія на карті Європи

Джерело: [24].

Австрія має багату історію, перші поселення з'явилися ще в палеоліті. Згодом ці землі населяли кельти, а потім увійшли до складу Римської імперії. У Середньовіччі тут виникла Східна марка – основа майбутньої держави. У 1804 році постала Австрійська імперія, яка в 1867 році стала Австро-Угорщиною. Після Першої світової війни проголошено республіку. У 1938 році відбувся аншлюс із нацистською Німеччиною. Після Другої світової війни, у 1955 році, Австрія відновила незалежність і проголосила постійний нейтралітет. Сьогодні – це демократична держава-член ЄС.

Населення Австрії становить близько 9 млн осіб. Столиця – Відень, де мешкає понад 1,9 млн. Більшість населення – австрійці (німецькомовна група), серед меншин – словенці, хорвати, угорці, чехи, турки та вихідці з колишньої Югославії.

Австрія є однією з найбільш мальовничих країн Європи, що славиться своїм унікальним природним ландшафтом та багатою культурною спадщиною. Вона є привабливим туристичним напрямком завдяки різноманітності природних умов, серед яких гірські масиви, численні озера, густі ліси та мальовничі долини. Географічне розташування, рельєф, кліматичні особливості та природні ресурси Австрії відіграють визначальну роль у розвитку туризму, формуючи ідеальні умови для відпочинку та активного дозвілля протягом усього року.

Австрія має помірно-континентальний клімат із чітко вираженими сезонами. Високогірні райони характеризуються холодними зимами та великою кількістю снігу, що забезпечує ідеальні умови для зимового туризму. Літній сезон, особливо в передгірних районах, сприяє розвитку екотуризму, піших походів і велосипедного спорту. Середні температури зимою від -5°C до $+2^{\circ}\text{C}$ (гірські райони) та літом від $+15^{\circ}\text{C}$ до $+25^{\circ}\text{C}$ (долини і міста) [13].

Гірськолижний сезон триває з листопада до квітня, а літній туристичний сезон активний з травня по вересень. Багато курортів працюють цілорічно, пропонуючи як зимові, так і літні розваги.

Основними гірськими масивами Австрії є Верхньоавстрійські Альпи (популярні серед альпіністів та гірськолижників), Тірольські Альпи – відомі своїми курортами (Ішгль, Санкт-Антон, Кіцбюель), Зальцбурзькі Альпи – приваблюють туристів унікальними ландшафтами (рис.2.2).

Рисунок 2.2 – Австрійські Альпи

Джерело: створене автором.

Окрім Альпійських регіонів, на сході країни розташовані передгірні рівнини та низовини, що переходять у басейн Дунаю. Це створює можливості для винного, гастрономічного та екологічного туризму.

Австрія багата на природні водойми, що робить її привабливою для туристів, які віддають перевагу водним видам відпочинку (рис.2.3). Озера, річки та водоспади Австрії вирізняються чистотою й мальовничістю. Альпійські озера в гірських регіонах приваблюють туристів, особливо прихильників водних видів спорту – вітрильного спорту, серфінгу, дайвінгу. Річки та водоспади створюють умови для активного відпочинку й наближають до природи. Найбільші річки – Дунай, Інн, Драва – популярні для круїзів і водного туризму. Термальні джерела у Бургенланді та Штирії сприяють розвитку бальнеологічного туризму.

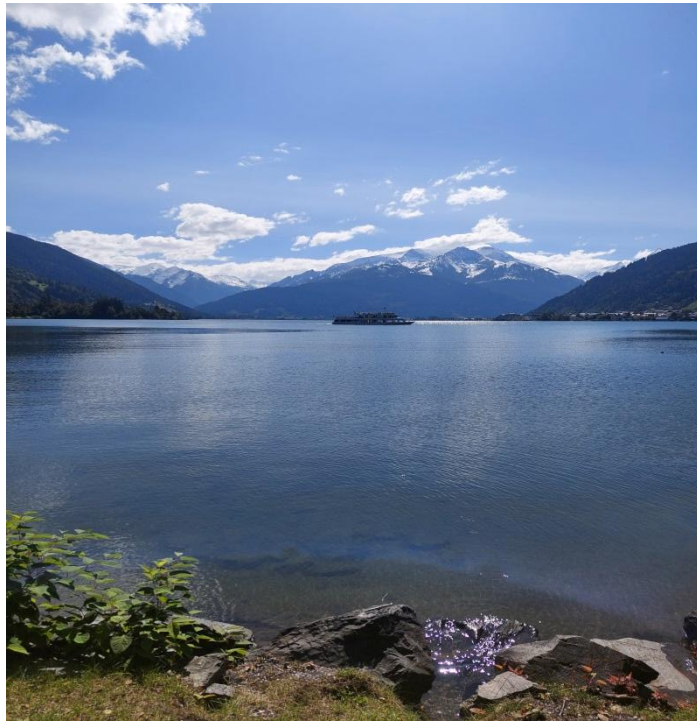

Рисунок 2.3 – Озеро Целлерзее (Зальцбург, Австрія)

Джерело: створено автором.

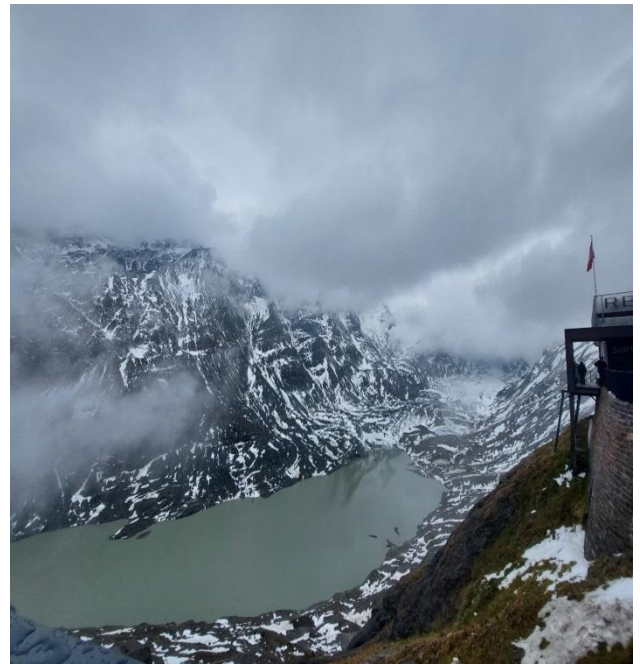
Австрія – дивовижна зелена країна: майже половина її поверхні вкрита деревами, де зростає кількість листяних і змішаних лісів, що забезпечує ідеальні умови для процвітання флори та фауни. Щоб зберегти природні регіони, Австрія поставила під особливий захист близько 48% своєї території. Це значні зусилля для стійкого збереження унікальних ландшафтів Австрії, біорізноманіття та омолоджуваного середовища, яке цінують люди [78].

У національних парках головним пріоритетом є збереження екосистем за суворими критеріями, що дає природі змогу спокійно розвиватися. Природні парки поєднують охорону природи з управлінням культурними ландшафтами, сформованими людьми. Біосферні парки, в рамках програми ЮНЕСКО, зберігають як природні регіони, так і культурні ландшафти. У диких зонах зберігається незайманий природний ландшафт із рідкісними видами флори та фауни. Заповідний фонд Австрії включає 6 національних парків, 47 заповідників, 4 біосферні парки, 1 зону дикої природи та об'єкт Всесвітньої спадщини ЮНЕСКО.

Шість національних парків Австрії демонструють вражаюче екологічне розмаїття: величезні степи, дикі первісні та прибережні ліси, м'які долинні ландшафти, скелясті вапнякові гори та вкриті льодом льодовики. Кожен національний парк має свій особливий характер. Найбільш відомим національними парками в Австрії є: національний парк Калкальпен, національний парк Високий Тауерн (рис.2.4), національний парк Нойзідлер – Зееінкель, національний парк Донау – Ауен та інші.

а

б

Рисунок 2.4 (а, б) – Національний парк Високий Тауерн

Джерело: створено автором.

У біосферних заповідниках ЮНЕСКО охорона навколишнього середовища є головним пріоритетом. У той же час ми, люди, використовуємо їх для сільського господарства, спорту та відпочинку. Найбільш відомим біосферними заповідниками в Австрії є: біосферний заповідник Вінервальд, біосферний заповідник Унтерес Муртал, біосферний заповідник Нокберге.

Природа використовується різними способами в природних парках як культурні ландшафти – головним чином для сільського господарства та як рекреаційні зони. Пильна увага приділяється захисту та підтримці біологічної рівноваги та біорізноманіття. Ось кілька прикладів: природний парк у

Бургенланді, природний парк у Брегенцервальді, природний парк Тиролер Лех.

Ці території сприяють розвитку екотуризму, фототуризму, а також активного відпочинку серед природи. Завдяки охоронним заходам збережено значну частину флори та фауни, включаючи такі рідкісні види, як альпійський козеріг, беркут, рись та бурий ведмідь.

Туризм є важливою галуззю економіки Австрії, формуючи 7–8% ВВП та забезпечуючи понад 250 тисяч робочих місць. Гірськолижні курорти взимку та активний відпочинок влітку щороку приваблюють мільйони туристів. Країна активно інвестує в інфраструктуру й екологічні види туризму. Природні умов – гори, річки, м'який клімат і заповідники – створюють високий туристичний потенціал, сприяючи сталому розвитку.

Австрія має багату історичну та культурну спадщину, що робить її одним із найпривабливіших туристичних напрямків Європи. Мільйони туристів приїжджають щороку, щоб побачити архітектурні пам'ятки, середньовічні замки, палаци, а також провідні музеї та галереї з багатовіковим мистецтвом.

Історія країни тісно переплетена з її архітектурним надбанням – численні замки, фортеці й палаци, що збереглися з часів Середньовіччя до сьогодення, є не лише свідками минулого, а й невід'ємною частиною туристичного образу Австрії. Їхні архітектурні форми вирізняються стилістичним розмаїттям – від романського й готичного до барокового й класицистичного стилів, що свідчить про глибину й естетичну вартість австрійської спадщини.

Одним із найяскравіших прикладів історичної та культурної спадщини Австрії є історичний центр Відня – «Внутрішнє місто» (Innere Stadt), який входить до списку Світової спадщини ЮНЕСКО. Цей район зберіг архітектурне обличчя XIX століття з вулицями, парками, палацами та музеями, що створюють неповторну атмосферу старовинного Відня. Визначною частиною є бульвар Рінгштрассе – елегантна міська артерія, що об'єднує ключові культурні й адміністративні об'єкти, включаючи Музейний квартал із провідними музеями країни. Центром історичної частини є площа Святого

Стефана зі знаменитим готичним собором, який є духовним символом Відня та важливою туристичною пам'яткою.

Собор Святого Стефана (Stephansdom) – один із найвідоміших символів Відня та духовний центр австрійської столиці (рис.2.5). Його південна вежа сягає 136 метрів і слугує оглядовим майданчиком. Усередині зберігаються унікальні історичні цінності, зокрема готичний вівтар, саркофаг імператора Фрідріха III та ікона Богородиці. Особливу увагу привертає кольоровий дах із понад 230 тисяч плиток, вітражі та оздоблення, що підкреслюють мистецьку велич храму.

а

б

Рисунок 2.5 (а, б) – Собор Святого Стефана

Джерело: створено автором.

Хофбург (Hofburg) – колишня імператорська резиденція династії Габсбургів і один із найбільших палацових комплексів Європи. Його історія розпочалася ще в 1278 році, і з часом ансамбль забудов розростався, набуваючи архітектурних рис різних епох – від готики та ренесансу до бароко й класицизму (рис.2.6). Особливе місце займає Швейцарський дворик, зведений у стилі ренесанс, та імператорська капела, витримана у готичному стилі. У складі Хофбурга працює Імператорська скарбниця, яка зберігає

унікальні коштовності, реліквії, імперські корони й інші символи влади. На території комплексу функціонує понад 20 музеїв, що робить його справжнім культурним центром столиці.

а

б

Рисунок 2.6 (а, б) – Хофбург (Відень)

Джерело: створено автором.

Палац Бельведер (Belvedere) – бароковий ансамбль із Верхнім і Нижнім палацами XVIII століття, колишня резиденція принца Євгена Савойського. Вражає розкішними інтер'єрами, зокрема Мармуровою галереєю та Золотим кабінетом. Нині тут розташована Австрійська галерея з роботами від середньовіччя до модерну, зокрема творами Густава Клімта. Палац оточує терасований французький парк із фонтанами та скульптурами.

Палац Шенбрунн (Schönbrunn) – імператорська резиденція династії Габсбургів, завершена у 1713 році, приклад австрійського бароко. Палац має понад 1000 кімнат, з яких близько 40 відкриті для відвідувачів. На території –

парк, зелений лабіринт, оранжерея й зоопарк, заснований у XVIII столітті. Шенбрунн вважається символом монархічної величі Австрії.

Віденська ратуша (Wiener Rathaus) – неоготична будівля 1872–1883 років з вежею висотою 105 м, увінчаною фігурою «Ратхаусмана». Усередині – парадний зал завдовжки 71 м, прикрашений скульптурами відомих австрійців. Ратуша виконує не лише адміністративні, а й культурні функції – тут відбуваються сотні подій щороку.

Музейний квартал (MuseumsQuartier) – один із найбільших культурних комплексів Європи, розташований на місці колишніх імператорських стайнь. Проєкт трансформації стартував у 1921 році, а завершився лише в 2001-му. Сьогодні Музейний квартал є осередком сучасного мистецтва та культури. Тут функціонують понад 20 музеїв, зокрема Музей Леопольда, Кунстхалле Відень і Музей сучасного мистецтва (MUMOK). У межах Віденського фестивалю квартал стає головним майданчиком для мистецьких заходів, театральних постановок та перформансів.

Музей Альбертіна (Albertina) – один із провідних художніх музеїв Австрії, заснований на колекції герцога Альберта. Він зберігає понад мільйон творів графіки, включаючи роботи Леонардо да Вінчі, Рафаеля, Рубенса, Моне та Пікассо. Альбертіна поєднує класичне мистецтво з сучасними напрямками.

Парк Пратер (Prater) – історичний міський парк Відня, відкритий у 1766 році. Складається з зеленої зони для відпочинку та розважального парку з визначними атракціонами, зокрема знаменитим 60-метровим колесом огляду та найвищою в світі каруселлю. Також тут є стадіон, іподром і велотреки.

Музей історії мистецтв (Kunsthistorisches Museum) та Музей природознавства (Naturhistorisches Museum) – розташовані навпроти один одного в історичному центрі Відня, ці дві будівлі є архітектурними «близнюками», відкритими для відвідувачів у 1889 році (рис.2.7). У Музеї природознавства представлено унікальні експонати, такі як скелет динозавра диплодока, метеорити та опудало стеллерової корови – виду, що вимер. Натомість Музей історії мистецтв вважається одним із п'яти найкращих

художніх музеїв світу, де зібрано шедеври таких митців, як Брейгель, Рубенс, Тіціан, Рафаель і Веласкес.

Рисунок 2.7 – Музей історії мистецтв і Музей природознавства у Відні
Джерело: створене автором.

Замок Шлоссберг (Schlossberg, Грац) – укріплення, побудоване у 1125 році на пагорбі висотою 450 метрів у центрі Граца. Історично виконував оборонну функцію, однак із часом перетворився на культурний осередок. Сьогодні територія замку використовується для проведення концертів, театральних вистав і фестивалів просто неба – завдяки прекрасній акустиці, навіть класичні музичні виступи звучать тут неймовірно. Однією з головних туристичних принад є Часова вежа, з якої відкривається панорамний краєвид на місто. Також варто побачити Шлоссберзькі сходи, видовбані в скелі під час Першої світової війни, які ведуть до вершини пагорба.

Замок Еггенберг (Schloss Eggenberg) – це князівська резиденція, що славиться своїм астрономічним символізмом. Його архітектура втілює концепцію часу: замок має 365 вікон (як дні року), 52 кімнати (як тижні) та 24 допоміжні приміщення (як години доби). Ця будівля епохи Ренесансу вражає

не лише зовнішнім виглядом, а й розкішними інтер'єрами. Сьогодні в замку розташований музейний комплекс, що містить велику колекцію живопису (понад 600 полотен), археологічну експозицію та виставку середньовічного мистецтва.

Кунстхаус (Kunsthhaus Graz) – це новаторський центр сучасного мистецтва, відомий своїм авангардним архітектурним стилем. Через органічну та незвичайну форму його часто називають «дружнім інопланетянином». Будівля, виконана у стилі «блоб-архітектури», виглядає як футуристичний об'єкт, вкритий синьо-блакитними пластиковими панелями. На її фасаді розміщено інтерактивну комп'ютерну систему освітлення. Кунстхаус є платформою для експериментального мистецтва, де постійно проводяться виставки, інсталяції та перформанси сучасних художників.

Старе місто Зальцбурга (Altstadt Salzburg) – історичне ядро міста, яке є одним із найкраще збережених старовинних кварталів Європи. Це місце входить до списку Світової спадщини ЮНЕСКО і славиться своєю атмосферою, витонченими вузькими вуличками та архітектурним багатством (рис.2.8). У Зальцбурзі гармонійно поєднуються бароко, ренесанс і романський стиль. Серед головних пам'яток – Кафедральний собор, фортеця Гоензальцбург та будинок-музей Моцарта. Атмосферу міста доповнюють затишні кафе з яскравими вивісками та вітринами.

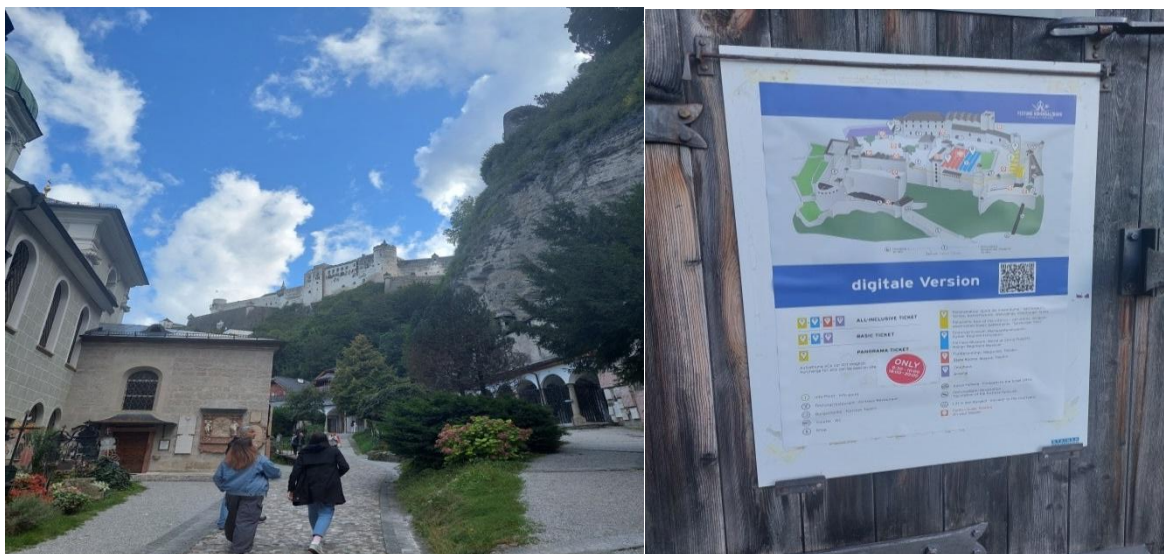
Палац Хельбрунн (Schloss Hellbrunn) – барокова резиденція архієпископа Маркуса СіттІкуса, збудована на початку XVII століття як літній відпочинковий маєток. Палац практично не зазнав змін із часів свого створення, що дозволяє сучасним відвідувачам зануритися в атмосферу тогочасного аристократичного життя. Особливою гордістю комплексу є водні забави – приховані фонтани, рухомі скульптури та водні механізми, що раптово активуються й дивують гостей.

Рисунок 2.8 – Зальцбург

Джерело: створено автором.

Фортеця Хоензальцбург побудована на вершині гори Фестунг в 1077 році. З Зальцбурга до неї можна дістатися на фунікулері (рис.2.9). У музеї фортеці представлені історія самої фортеці і військова історія Австрії. У фортеці Хоензальцбург часто влаштовують різні заходи – концерти та фестивалі. Найрозкішнішими місцями фортеці є Золота палата і князівські покої, прикрашені дорогоцінними каменями і коштовним орнаментом.

а

б

Рисунок 2.9 (а, б) – Фортеця Хоензальцбург

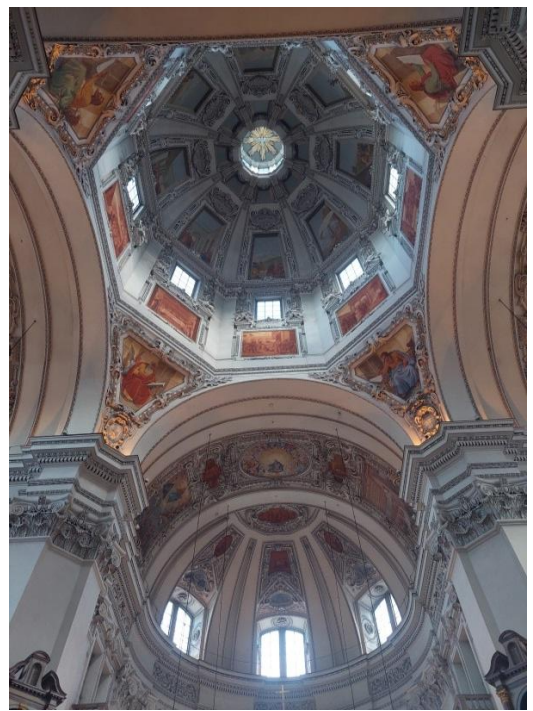
Джерело: створено автором.

Зальцбургський собор (Salzburger Dom) – одна з найвизначніших релігійних споруд Австрії, вважається архітектурною перлиною Ренесансу в Центральній Європі. Зведений у XVII столітті, він вражає своїми масштабами: центральний купол сягає 79 метрів, а дві симетричні вежі на фасаді – по 81 метру. Фасад, облицьований світлим мармуром, надає споруді монументальності та урочистості (рис.2.10).

Інтер'єр собору є яскравим прикладом високого бароко, з розкішними фресками, скульптурами та декоративними розписами, що створюють величну атмосферу. Особливого значення надає бронзова купіль, у якій охрестили Вольфганга Амадея Моцарта – це приваблює шанувальників музики з усього світу. Собор вміщує до 10 000 осіб і є не лише релігійною, а й культурною локацією, де проводять концерти, виставки та інші події.

а

б

Рисунок 2.10 (а, б) – Зальцбургський собор

Джерело: створено автором.

Унікальною пам'яткою є механічний театр, що зображає мініатюрне барокове містечко з фігурками жителів, які рухаються під звуки водяного органу. Також на території комплексу розташований Кам'яний театр,

вирізьблений просто в скелі – один із найстаріших у Європі амфітеатрів під відкритим небом.

Палац і сади Мірабель (Schloss Mirabell) – це вишуканий бароковий ансамбль, збудований у 1606 році архієпископом Вольфом Дітріхом фон Райтенау. Палац вирізняється елегантною архітектурою, а його парк є зразком ландшафтного дизайну тієї доби.

Комплекс включено до Світової спадщини ЮНЕСКО за збереження історичної та мистецької цінності. Серед найвідоміших елементів – Мармурова зала, де проводяться концерти та церемонії, і Мармурові сходи, що є шедевром бароко. Парк прикрашають розарій, оранжерея та фонтани, зокрема скульптура Пегаса.

Ангар-7 (Hangar-7) – інноваційний музейний простір у Зальцбурзі, заснований компанією Red Bull. Він розташований на території аеропорту і вражає своєю сучасною архітектурою – скляний купол підтримується легкою металевою конструкцією, що створює ефект невагомості.

Музей присвячений технічному прогресу та екстремальним видам спорту. Серед експонатів – рідкісні моделі літаків, гвинтокрилів, а також боліди Формули-1, які брали участь у чемпіонатах. Комплекс також включає ресторани високої кухні, бари та арт-простори, що робить Ангар-7 популярним серед широкої публіки.

Замок Амбрас (Schloss Ambras, Інсбрук) – одна з головних історичних пам'яток Тіролю, розташована на мальовничому пагорбі поблизу Інсбрука. Палац, збудований у ренесансному стилі, відігравав важливу роль у культурному житті регіону. Особливою гордістю є Іспанський зал – розкішна зала з фресками, які зображають правителів Тіролю. У замку зберігається унікальна колекція зброї, середньовічних обладунків, творів мистецтва та рідкісних коштовностей. Щороку тут проходить Інсбрукський фестиваль старовинної музики та свято епохи Відродження, що привертають поціновувачів культури з усього світу.

Австрія – це справжня скарбниця європейської культури, історії та природи. Від імперських палаців Відня до середньовічних фортець Зальцбурга, футуристичних арт-просторів Граца та фестивального духу Інсбрука – кожен регіон пропонує унікальний досвід. Багатовікова спадщина країни гармонійно поєднується з сучасними культурними ініціативами, роблячи Австрію привабливою дестинацією для тих, хто цінує як традиції, так і інновації.

2.2. Характерні аспекти діяльності та спеціалізація туристичної інфраструктури Австрії

Австрія впевнено утримує позицію однієї з найуспішніших, найбезпечніших та найінноваційніших країн Європейського Союзу. Вона є прикладом вдалого поєднання високих стандартів якості життя, екологічної стабільності, збереженої культурної спадщини та розвиненої туристичної інфраструктури. Завдяки цим чинникам країна щорічно приваблює мільйони туристів з усього світу, забезпечуючи стабільний розвиток не лише у сфері туризму, а й в економіці загалом.

Туристи можуть обирати між активним і релаксуючим відпочинком. Влітку популярні піші та велосипедні маршрути, відпочинок на озерах і культурні тури до Відня, Зальцбурга, Граца та Інсбрука. Взимку ж основна увага зосереджується на гірськолижних курортах міжнародного класу, таких як Кіцбюель та Санкт-Антон. Австрія також є важливим центром ділового туризму (MICE), спеціалізуючись на організації міжнародних конференцій, форумів та виставок. Крім того, країна пропонує спеціалізовані програми, включаючи оздоровчий, винний, архітектурний та мистецький туризм.

Однією з важливих переваг австрійської туристичної галузі є високий рівень підготовки персоналу. В країні діють спеціалізовані навчальні заклади:

- туристичні школи Зальцбурга;

- спеціалізовані вищі навчальні заклади;
- професійні школи та університетські програми в сфері туризму.

Це забезпечує високий рівень обслуговування, що підвищує конкурентоспроможність туристичного бізнесу. Австрійський персонал відомий своєю гостинністю, професійністю та знанням кількох мов, що робить країну привабливою для міжнародних туристів.

Туризм в Австрії розвивається цілий рік, особливо сильна країна у зимовому туризмі, конкуруючи зі Швейцарією. Попит стимулює розвиток готельної, транспортної та спортивної інфраструктури. Альпійські регіони (Кіцбюхель, Санкт-Антон, Майрхофен) перетворилися з аграрних поселень у сучасні курорти, що сприяло диверсифікації економіки та інтеграції місцевих громад у світовий туристичний ринок, поєднуючи розвиток із збереженням культури і природи (див. табл. 2.1).

Таблиця 2.1 – Загальний стан та переваги туристичної інфраструктури Австрії

Характеристика	Опис
Загальний стан	Високий рівень розвитку, інноваційність, безпека, екологічна чистота, багата культурна спадщина.
Переваги	Висока якість життя, доглянуті міста, мальовничі гірські пейзажі, широкий вибір туристичних послуг, розвинена транспортна система, високий рівень підготовки персоналу, гастрономічне різноманіття.
Основні види туризму	Культурний, природний (активний та пасивний відпочинок), зимовий (гірськолижний), діловий (MICE), оздоровчий, винний, архітектурний, мистецький.
Сезонність	Виражена: пік у липні-серпні (літні види відпочинку), другий пік у січні-лютому (гірськолижний сезон). Найменша кількість туристів у квітні та жовтні.
Вплив на економіку	Ключовий сектор економіки, забезпечує працевлаштування (понад 250 тис. осіб), допомагає компенсувати негативне сальдо зовнішньої торгівлі.
Державна підтримка	Активна підтримка, впровадження екологічних ініціатив, модернізація туристичних об'єктів.

Джерело: створено автором.

Австрія є не лише традиційним осередком зимового туризму, а й сучасним центром екологічного, культурного та гастрономічного відпочинку. Завдяки розвиненій інфраструктурі, широкому спектру туристичних послуг і високим стандартам обслуговування країна впевнено займає провідні позиції серед найпривабливіших туристичних напрямів Європи.

Австрія поділена на вісім федеральних земель, кожна з яких має свою культурну специфіку, природні умови та туристичні об'єкти. Східна частина відома родючими ґрунтами та єдиним у Центральній Європі степовим озером. Основні туристичні регіони включають:

1. Відень – культурна столиця з багатою історією та архітектурною спадщиною. Тут розташовані палаци Хофбург і Шенбрунн, собор Святого Стефана, а також провідні музеї, зокрема Бельведер і Музей історії мистецтв. Місто має глибокі музичні традиції, пов'язані з іменами Моцарта, Бетховена та Штрауса.

2. Зальцбург – місто, де народився Моцарт. Розташоване серед Альп, воно славиться архітектурою в стилі бароко, фортецею Хоензальцбург та міжнародним Зальцбурзьким фестивалем.

3. Тіроль – гірський регіон, що пропонує широкий вибір активного відпочинку. Взимку популярні лижі та сноуборд, улітку – альпінізм, хайкінг і велосипедні маршрути.

4. Каринтія – край численних озер із чистим повітрям та мальовничими краєвидами. Регіон ідеально підходить для водного спорту, риболовлі та спокійного відпочинку на природі.

5. Зальцкаммергут – регіон, який вирізняється озерами, горами та автентичними селами. Особливо популярне село Гальштат, одне з найгарніших в Австрії.

6. Штирія – область, що славиться виноробством, термальними джерелами та зеленими пагорбами. Туристи тут відвідують виноробні та оздоровчі комплекси.

7. Бургенланд – регіон зі східної частини країни, який відомий виноградниками, термальними курортами та озером Нойзідлер-Зеє – місцем проживання великої кількості видів птахів.

8. Нижня Австрія – край, багатий на історичні та архітектурні пам'ятки. Серед основних туристичних локацій – замки, монастирі та долина Вахау, яка входить до списку об'єктів Світової спадщини ЮНЕСКО.

В країні розвинена готельна інфраструктура, представлена відомими мережами, такими як Radisson, Hilton, Holiday Inn, Savoy, Marriott. Основна частина цих готелів розташована у великих містах, тоді як у гірських районах популярними залишаються сімейні пансіони та шале.

Radisson Hotel Graz найбільший готель у Граці (232 номери), розташований біля центрального вокзалу. Він пропонує скандинавський дизайн, ресторан Balaustine з близькосхідною кухнею, коворкінг та конференц-простори. Готель екологічно орієнтований: використовує 100% відновлювану енергію та має зарядні станції для електромобілів [15].

Hilton широко представлений в Австрії, зокрема у Відні, пропонуючи послуги для бізнес-подорожей та відпочинку (конференц-зали, ресторани, фітнес-центри) поруч із основними пам'ятками [14].

Holiday Inn (IHG Hotels & Resorts) також присутній у Відні, забезпечуючи комфортне розміщення для бізнес-мандрівників та туристів із сучасними номерами, ресторанами та зручним розташуванням.

У Відні розташований Hotel Savoy, який є незалежним бутік-готелем. Цей готель пропонує затишну атмосферу, індивідуальний підхід до гостей та зручне розташування в центрі міста, що робить його популярним серед туристів, які шукають автентичний досвід перебування в австрійській столиці.

Marriott International активно розширюється в Австрії. У 2025 році компанія перетворить п'ять готелів Austria Trend Hotels на об'єкти під брендами Tribute Portfolio, AC Hotels by Marriott та Four Points Flex by Sheraton, додавши понад 1 100 номерів. Ці готелі надаватимуть розкішні умови, ресторани та спа-центри в центрі міста [17].

Філії компаній з оренди авто діють у всіх великих містах, що спрощує пересування країною. Дороги добре утримуються, хоча гірські маршрути вимагають додаткового догляду. Для користування автомагістралями потрібна віньєтка вартістю 7,70 євро на 10 днів. Орендовані авто зазвичай вже мають її.

Австрія має одну з найефективніших транспортних систем у Європі. Залізнична мережа понад 6000 км забезпечує зручне сполучення між містами. Потяги ÖBB відомі своєю точністю та сервісом. Також діє мережа поштових автобусів для коротких поїздок і метрополітен (рис. 2.11).

Рисунок 2.11 – Схема Віденьського метро

Джерело: [9].

У гірських регіонах працюють понад 30 фунікулерів, канатні дороги та підйомники, що забезпечують комфортний доступ до високогірних курортів. У зимовий період діє система ski bus, яка дозволяє лижникам безкоштовно діставатися до гірськолижних трас. Розгалужена транспортна система дозволяє туристам зручно пересуватися країною, відвідуючи як великі міста, так і віддалені гірські курорти.

Австрійська гастрономічна культура є важливою складовою її туристичної привабливості. Ресторани країни вражають як вишуканістю, так і різноманіттям страв – від традиційної сільської кухні до кулінарних інновацій на рівні високої гастрономії.

Серед новаторських ресторанів варто згадати Mraz & Sohn у Відні (дві зірки MICHELIN). Цей сімейний заклад пропонує дегустаційні меню з несподіваними смаками та театралізованою подачею. Відкрита кухня дозволяє гостям спостерігати за процесом приготування, а страви часто подає сам шеф-кухар.

St. Peter Stiftskulinarium у Зальцбурзі – найстаріший ресторан Європи (заснований у 803 році). Він поєднує середньовічну атмосферу з сучасною інтерпретацією австрійської кухні та відомий музичними вечорами в стилі Моцарта.

Одним із найвідоміших ресторанів не лише в Австрії, а й у світі, є Steirereck im Stadtpark у Відні (рис. 2.12). Заклад має три зірки MICHELIN і входить до списку 50 найкращих ресторанів світу. Він розташований у міському парку столиці та поєднує футуристичну архітектуру з вишуканою авторською кухнею. Страви шефа Гайнца Райтбауера поєднують локальні продукти з нетиповими техніками приготування, зокрема відома форель у бджолиному воску.

Рисунок 2.12 – Steirereck im Stadtpark у Відні

Джерело: [76].

Для поціновувачів класичної австрійської кухні незмінною популярністю користується мережа ресторанів Plachutta, які спеціалізуються на традиційних стравах, таких як відварена яловичина (Tafelspitz), що подається з яблучним хроном, овочами та бульйоном.

Кафе в Австрії – це не просто місця для кави, а справжній соціокультурний феномен. Віденська кавова культура, визнана частиною нематеріальної культурної спадщини ЮНЕСКО, пропонує широкий вибір напоїв та десертів у класичних кав'ярнях, таких як Café Central (рис.2.13), Café Sperl та Café Weimar Café Sperl та Café Weimar. Особливо популярні торти "Захер" та "Естерхазі" [21].

а

б

Рисунок 2.13 (а, б) – Café Central у Відні

Джерело: [66].

Таким чином, гастрономічна сцена Австрії поєднує автентичність і сучасність, надаючи туристам унікальну можливість зануритись у культуру країни через смак. Візит до ресторанів та кафе Австрії – це не просто трапеза, а справжній культурний досвід.

Нічне життя Австрії включає бари та клуби з живою музикою та ді-джеями. Особливо популярні винні підвали у передмістях Відня, Бургенланді та Штирії. Вони пропонують традиційну кухню (гуляш, смажене м'ясо, сирні та м'ясні делікатеси) і працюють 300 днів на рік, позначаючи відкриття гілками хвойного дерева біля входу.

Австрія – це не лише країна з багатою культурною спадщиною та мальовничими пейзажами, але й важливий виноробний регіон. Австрійські

вина відомі своєю високою якістю та унікальним смаком, що відображає особливості місцевого клімату та ґрунтів [2]. Основні виноробні регіони Австрії (рис. 2.14):

- Нижня Австрія (Niederösterreich) найбільший виноробний регіон, відомий білими винами, особливо з сорту Грюнер Вельтлінер. Субрегіони Вахау (Рислінг, Грюнер Вельтлінер), Кремсталь, Камптал і Трайзенталь.
- Бургенланд (Burgenland) розташований на сході, славиться червоними та солодкими винами, зокрема сортом Блауфранкіш, завдяки теплому клімату.
- Штирія (Steiermark) відомий ароматними білими винами, особливо Совіньйон Блан, а також рожевим вином Schilcher з сорту Blauer Wildbacher [33].
- Віденський регіон (Wien) унікальний тим, що вирощує вино в межах міста. Місцеве вино «Gemischter Satz» – це суміш кількох сортів винограду, що ростуть на одному винограднику і ферментуються разом.

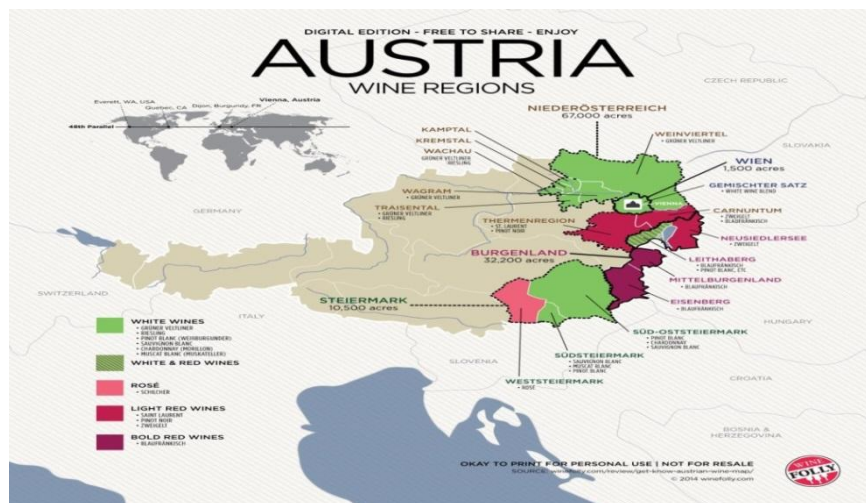

Рисунок 2.14 – Основні виноробні регіони Австрії

Джерело: [38].

Австрійські винороби приділяють велику увагу якості своїх вин, використовуючи як традиційні, так і сучасні методи виноробства. А різновиди місцевої кухні і етнічних особливостей федеральних земель – це цікава подорож у світ історії, легенд і величезної культурної матеріальної і духовної спадщини.

Таким чином, гастрономічна сцена Австрії поєднує автентичність і сучасність, надаючи туристам унікальну можливість зануритись у культуру країни через смак. Візит до ресторанів та кафе – це не просто трапеза, а справжній культурний досвід [63].

Туристична галузь Австрії має чітко виражену сезонність, найбільша кількість туристів приїжджає у липні та серпні, другий сезон – січень, лютий, іноді – березень. Найменше туристів є у квітні та жовтні.

До провідних видів туризму в Австрії відноситься лікувально-оздоровчий туризм, особливо – відпочинок, оздоровлення і лікування на бальнеологічних курортах. Мінеральні джерела і термальні води на території Австрії почали активно використовувати ще у період Римської імперії [54].

Найвідомішими бальнеологічними курортами Австрії є: Бад-Гаштайн (радонові джерела), сюди їдуть із захворюваннями легенів, гормональними порушеннями, проблемами опорно-рухового апарату та розладами нервової системи); Баден (термальні джерела); Бад-Халль (йодиста ропа – сюди відправляються лікувати гінекологічні та ревматичні захворювання). Таблиця 2.2 допомагає швидко порівняти курорти за профілем лікування, регіоном та рівнем розвитку.

Найвідомішим бальнеологічним курортом Австрії є Баден, що поблизу Відня. У 2021 році він увійшов до Списку Світової спадщини ЮНЕСКО як частина "Великих курортних міст Європи", завдяки своїм лікувальним джерелам та архітектурі XVIII–XIX століть. До пандемії COVID-19 кількість ночівель туристів у Бадені перевищувала 400 тисяч на рік.

Таблиця 2.2 – Основні бальнеологічні курорти Австрії

Курорт	Регіон	Основні лікувальні фактори	Профіль лікування	Туристична статистика

Баден	Нижня Австрія	Термальні джерела	Захворювання опорно-рухового апарату, нервової системи	ЮНЕСКО, ≈ 400 тис. ночівель, середній туристичний центр
Бад-Гаштайн	Зальцбург	Радонові та термальні джерела	Легені, гормональні порушення, ОРА, нервова система	≈ 1 млн ночівель, один із найбільших курортів Австрії
Бад-Халль	Верхня Австрія	Йодна вода, інгаляції, ванни	Щитовидна залоза, дихальна система, шкіра, гінекологія, ревматизм	<200 тис. ночівель, важливий, хоч і малий курорт
Бад-Блюмау	Штирія	Джерела Мельхіор, Каспар, Бальтазар	Аюрведа, термальні процедури	Архітектура Хундертвассера, готель Rogner Bad Blumau
Бад-Вальтерсдорф	Штирія	Натрієво-гідрокарбонатно-хлоридна вода (62°C)	Дихальні, серцево-судинні, обмін речовин	Готель Thermenhof Paierl 4*, еко-регіон, активний відпочинок
Бад-Аусзее	Штирія	Натрієво-хлоридно-сульфатна мінеральна вода	Серцево-судинна, травна, дихальна системи	Narzissenhotel & Solebad, фестиваль нарцисів, озера навколо
Бад-Лойперсдорф	Штирія	Сірчані термальні джерела (глибина 1100 м)	Реабілітація після травм, суглоби, стрес, лікувальне голодування	Один із найбільших SPA-комплексів Європи, готель Das Sonntreich

Джерело: створено автором на основі [27].

Бад-Гаштайн – це австрійський курорт, розташований у мальовничій долині Гаштайнер-Таль в Альпах. Бад-Гаштайн відомий своїми термальними джерелами та спакомплексами, у період до пандемії COVID-19 загальна кількість ночівель туристів у ньому перевищувала 1 млн. в рік.

Бад-Халль – австрійський курорт, відомий йодними джерелами, що застосовуються для лікування щитовидної залози, дихальних шляхів та шкірних захворювань (рис. 2.15). Тут популярні інгаляції, лікувальні ванни та термальні джерела, зокрема "Therme Mediterrana". Хоча Бад-Халль не входить до топ-100 туристичних destinations Австрії (менше 200 тис. ночівель у 2022 році), його значення як бальнеологічного курорту залишається важливим.

а

б

Рисунок 2.15 (а, б) – Бальнеологічний курорт Бад-Халль (Австрія)

Джерело: [4].

Штирія відома термальними джерелами, на яких побудовані готелі. Найпопулярніші курорти – Бад Блюмау, Бад Вальтерсдорф, Бад Аусзее і Лойперсдорф. Розташовані серед прекрасних пейзажів і серед історичних містечок вони є самою важливою пам'яткою цього району.

Бад-Аусзее – мальовничий курорт у Штирії (700-950 м над рівнем моря) у долині річки Траун. Відомий мінеральними водами з натрієво-хлоридно-сульфатними компонентами для лікування серцево-судинних, травних і дихальних хвороб. Головний лікувальний центр – готель Narzissenhotel – Solebad & Vitalresort Bad Aussee 4*, з'єднаний з термальним комплексом.

Готель Thermenhof Paierl 4* надає доступ до термальних басейнів, саун, римських лазень і спортивних майданчиків (рис. 2.16). Крім того, у регіоні є

можливості для занять тенісом, гольфом, верховою їздою та польотами на повітряних кулях.

а

б

Рисунок 2.16 (а, б) – Готель Thermenhof Paierl 4* (Бад-Вальтерсдорф)

Джерело: [16].

Озера Грундльзее, Хальштеттер-Зее та Альтаусзер-Зее, що оточують курорт, створюють ідеальні умови для відпочинку. Особливо відомим є місцевий фестиваль нарцисів, який проводиться наприкінці травня – на початку червня [39].

Австрія є найпопулярнішою та найдавнішою країною гірськолижного туризму в регіоні. У 2016 році тут функціонувало близько 21 тис. закладів для проживання туристів з понад 1 млн ліжок, що забезпечило країні шосте місце в ЄС за загальною кількістю місць розміщення та четверте – на 1000 осіб населення. Того ж року Австрію відвідало близько 41,5 млн осіб, які скористалися послугами гірськолижних курортів [11].

В Австрії діє до 50 зон катання, сім із яких працюють цілий рік. Курортна інфраструктура постійно оновлюється. У країні понад 800 гірськолижних курортів із загальною довжиною трас понад 40 тис. км та понад 3,5 тис. підйомників. Виділяють шість основних гірськолижних зон, більшість курортів розташовані на висоті 1800-2000 м, де взимку нерідко застосовують штучний сніг.

У районах Арльбергу та західного Тіролю (Санкт-Антон, Лех, Цюрсі) завдяки високогірному розташуванню сніг є стабільно. Курорти здебільшого розміщені у невеликих містечках, що приваблює туристів спокійною атмосферою та автентичністю, а не масовістю. Найпопулярніші курорти – Тіроль, Зеефельд, Зальцбургеленд і Карінтія. Всі вони мають пункти прокату спорядження та школи для лижників, що робить відпочинок зручним як для новачків, так і для досвідчених спортсменів.

Поблизу Інсбрука, у селищі Іглс, розміщено гірськолижні школи, у яких за декілька уроків висококваліфіковані інструктори можуть навчити початківців правильно триматися на лижах та звершувати безпечні спуски (рис. 2.17). Окрім того, це місто є сімейною столицею для гірськолижного відпочинку, оскільки має пологі безпечні траси для катання дітей і тих, хто вперше може стати на лижі, а також його курорти оснащені розважально-відпочинковою інфраструктурою та атракціонами для дітей.

а б
Рисунок 2.17 (а, б) – Курорт Іглс (Австрія)

Джерело: [12].

Гірськолижний район Зеефельд, що розташований на плато, зручно знаходиться біля аеропортів Інсбрука та Мюнхена. Він пропонує комфортні умови для зимового відпочинку: безкоштовні шатли до 25 км трас, фунікулер, 17 підйомників та мальовничі стежки. Також доступні культурні тури до замків Баварії та Південного Тіролю.

Кітцбюель, розташований за 50 км від Інсбрука, є одним із найстаріших та найелітніших гірськолижних курортів світу. Щороку в січні тут проходить етап Кубка світу з гірських лиж. Влітку місто перетворюється на арену престижного міжнародного тенісного турніру, приваблюючи відомих спортсменів та заможних туристів.

Зальцбургленд – одна з найрозвиненіших гірськолижних територій Австрії, з 52 трасами загальною довжиною понад 160 км, численними підйомниками, лижними школами, тренувальними центрами, ресторанами та розвагами. Відомі курорти – Цель-ам-Зее та Капрун. З 1982 року тут проводяться Лижні Сафари [41].

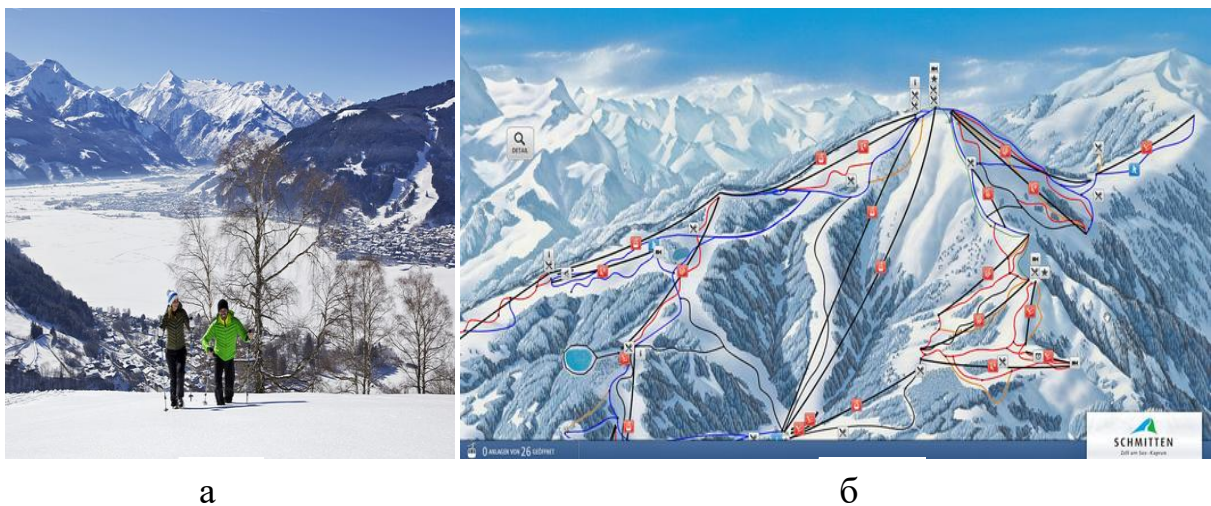

Рисунок 2.18 (а, б) – Зимові курорти Цель-ам-Зее (Австрія)

Джерело: [20].

Австрія є лідером у розвитку туристичної інфраструктури, де кожен регіон пропонує унікальні можливості. Гірські Альпи ідеальні для зимових видів спорту, термальні курорти – для оздоровлення, а історичні міста приваблюють культурним туризмом. Ця різноманітна інфраструктура забезпечує Австрії стабільне місце серед світових лідерів галузі, сприяючи сталому розвитку, збереженню спадщини та підвищенню якості життя.

2.3. Аналіз впливу туристично-рекреаційного потенціалу DESTINAЦІЙ на соціально-економічний розвиток Австрії

Туризм є ключовий сектор економіки Австрії, що значно впливає на розвиток регіонів. Завдяки різноманітному ландшафту, культурній спадщині та високому рівню обслуговування, країна щорічно приваблює мільйони туристів, сприяючи зростанню доходів, створенню робочих місць та розвитку інфраструктури.

Для Австрії туризм має першорядне значення. Його внесок у ВВП країни складає 16% від загального обсягу. Туристична галузь нараховує понад 90 тис. підприємств, які забезпечують працевлаштування прямо або опосередковано більше ніж 700 тис. людей. Загальні економічні показники туризму Австрії дивитися в таб. 2.3.

Таблиця 2.3 – Загальні економічні показники туризму Австрії за 2020-2024 роки

Рік	Доходи від туризму (млрд €)	Внесок у ВВП (%)	Кількість ночівель (млн)
2020	12,1	3,1%	97,9
2021	8,8	4,5%	79,6
2022	18,9	5,6%	136,5
2023	23,1	8,9%	152,6
2024	30+	9,5–10%	понад 160

Джерело: складено автором на основі [64].

У 2020–2021 роках пандемія спричинила значне зниження туристичних показників. Внесок туризму у ВВП зменшився до 3,1% у 2020 році, а доходи від міжнародного туризму впали до 12,12 млрд євро. А вже у 2022–2023 роках спостерігалось поступове відновлення галузі. У 2023 році загальні витрати туристів (внутрішніх та іноземних) в Австрії склали 35,9 млрд євро, що на 16,6% більше порівняно з попереднім роком. Це призвело до прямого та

непрямого доданої вартості в розмірі близько 29,5 млрд євро, що становить 6,2% ВВП країни. Загальна зайнятість у туристичному секторі досягла 311 300 еквівалентів повної зайнятості, або 7,6% від загальної кількості робочих місць в Австрії.

На 2024–2025 роки прогнозується подальше зростання туристичного сектору. Очікується, що внесок у ВВП сягне 10% у 2025 році, а доходи від міжнародного туризму перевищать 31 млрд євро.

Австрійський туризм демонструє динамічне відновлення після пандемії COVID-19. Доходи зросли майже втричі з 2021 до 2024 року. Стабільне зростання кількості ночівель вказує на відновлення довіри туристів і привабливість австрійських DESTINATION.

Регіональні особливості економічного впливу на туризм Австрії:

- Тіроль є лідером серед австрійських регіонів за внеском туризму в економіку. У 2021 році прямий внесок туризму в економіку Тіролю становив 2,2 млрд євро, що дорівнює 25,7% від загального показника по країні. Цей регіон відомий своїми гірськолижними курортами та альпійськими пейзажами, що приваблюють туристів з усього світу.

- Відень у 2018 році загальні витрати туристів у Відні склали 7,175 млрд євро, з яких 54% припадало на іноземних відвідувачів. Прямий внесок туризму в валовий регіональний продукт (ВРП) Відня становив 3,9%, а загальний економічний ефект – 5,7%. У місті було створено 58 700 еквівалентів повної зайнятості, пов'язаних з туристичним сектором.

- Нижня Австрія у 2018 році витрати туристів у Нижній Австрії досягли 2,865 млрд євро. Прямий внесок туризму в ВРП регіону становив 2,5%, а загальний економічний ефект – 3,6%. У туристичному секторі було зайнято 26 800 еквівалентів повної зайнятості.

- Штирія у 2018 році туристичні витрати в Штирії склали 3,492 млрд євро. Прямий внесок туризму в ВРП регіону становив 4,1%, а загальний економічний ефект – 5,6%. У туристичному секторі було зайнято 34 600 еквівалентів повної зайнятості.

– Верхня Австрія прямий внесок туризму в ВРП становив близько 3,5%, а з урахуванням непрямих ефектів – майже 6%. Це свідчить про значний вплив туризму на економіку регіону (табл.2.4).

Таблиця 2.4 – Вплив туризму на регіони Австрії

Регіон	Витрати туристів (млн. євро)	Прямий внесок у ВРП (%)	Загальний внесок у ВРП (%)	Зайнятість	Частка зайнятості (%)
Відень	7 175	3,9	5,7	58 700	6,5
Штирія	3 492	4,1	5,6	34 600	6,2
Нижня Австрія	2 865	2,5	3,6	26 800	4,2
Бургенланд	1 005	6,4	8,7	9 500	8,6
Каринтія	2 505	7,2	9,6	23 900	10,1

Джерело: [45].

У 2023 році Австрія зафіксувала 151,17 мільйона ночівель, з яких 111,25 мільйона (приблизно 74%) припадає на іноземних гостей. Це свідчить про значний внесок міжнародного туризму в економіку країни. Основні джерела прибутків в Австрії від іноземні туристів див.табл. 2.5.

Ці п'ять країн забезпечили понад 80% усіх іноземних ночівель в Австрії у 2023 році. Німеччина залишається основним джерелом туристів, з рекордною кількістю ночівель у 57,43 млн. Нідерланди показали значне зростання, досягнувши 11,11 млн ночівель.

Таблиця 2.5 – Основні джерела прибутків в Австрії від іноземні туристів

Країна походження	Частка від загального турпотоку (%)
Німеччина	38%
Нідерланди	10%
Швейцарія	8%
Чехія	6%
Італія	5%

Джерело: створено автором на основі [46].

І значно зросло кількість туристів з азійських країн, наприклад з Китаю (+233,9%), Тайваню (+700,8%), Японії (+140,1%) та Південної Кореї (+184,8%) порівняно з 2022 роком.

Термальний туризм також відіграє важливу роль в економіці Австрії. У 2019 році доходи 39 термальних курортів склали близько 432 млн євро. Цей сектор забезпечив 17 700 еквівалентів повної зайнятості та створив додану вартість у розмірі близько 1,2 млрд євро [1].

Туризм – ключовий двигун економіки Австрії, що стимулює зростання ВРП, створення робочих місць та розвиток інфраструктури. Туристичні регіони (Тіроль, Відень, Штирія) демонструють високі економічні показники. Різноманітність видів туризму (термальний, культурний, екологічний) забезпечує сталий розвиток та економічну стабільність країни. Позитивний вплив туристично-рекреаційного потенціалу на соціально-економічний розвиток Австрії можна проаналізувати за допомогою SWOT-аналізу (табл. 2.6).

Таблиця 2.6 – SWOT-аналіз впливу туристично-рекреаційного потенціалу DESTINATION на соціально-економічний розвиток Австрії

Сильні сторони	Слабкі сторони
Розвинена інфраструктура	Залежність від сезонного туризму
Багата культурна спадщина	Концентрація турпотоків у кількох регіонах
Політична стабільність	Переобтяження інфраструктури у високий сезон
Сильний бренд країни	Зростаюче екологічне навантаження
Диверсифіковані ринки туристів	Недостатня різноманітність продуктів у деяких регіонах
Можливості	Загрози
Сталий туризм і екотуризм	Зміни клімату (менше снігу)
Нові ринки (Азія, Близький Схід)	Геополітичні кризи
Цифровізація сервісів	Конкуренція з іншими альпійськими країнами
Розвиток спеціалізованих форм туризму	Висока вартість обслуговування інфраструктури

Джерело: створено автором.

З одного боку, країна має високий рівень інфраструктури, стабільність, розмаїття природних і культурних ресурсів, що стимулюють туризм. З іншого – стикається з викликами, як от сезонність, нерівномірність турпотоків, екологічне навантаження та глобальні ризики.

Туризм в Австрії – стратегічно важлива галузь, що значно впливає на регіональну економіку, зайнятість та інфраструктуру. Попри тимчасове падіння під час пандемії, сектор впевнено відновлюється. Високий рівень інфраструктури, різноманіття напрямків та міжнародне визнання створюють міцну основу для подальшого розвитку. Ефективне використання сильних сторін та можливостей, при мінімізації слабких сторін і загроз, забезпечить стабільне соціально-економічне зростання країни завдяки її туристично-рекреаційному потенціалу.

2.4 Стан екологічної безпеки та заходи для її покращення

Стан екологічної безпеки – це комплексна оцінка рівня захищеності життєво важливих інтересів людини, суспільства і держави від загроз, що виникають внаслідок деградації довкілля, природних катастроф та техногенних аварій. Це не лише відсутність безпосередньої небезпеки, але й наявність умов для сталого розвитку та забезпечення добробуту майбутніх поколінь.

Європейський Союз активно інтегрує концепцію екологічної безпеки у свою зовнішню та внутрішню політику, визнаючи, що зміни клімату та деградація довкілля є "помножувачами загроз" (threat multipliers), що можуть посилювати існуючі конфлікти та спричиняти нові.

ЄС стикається з зростаючими наслідками зміни клімату, такими як збільшення частоти та інтенсивності екстремальних погодних явищ (спека, повені, посухи), що призводять до економічних втрат (понад 161 млрд євро в 2021-2023 роках) та людських жертв. Загроза продовольчій та водній безпеці, що впливає на сільське господарство, аквакультуру, туризм та інші галузі.

Ризик значного переміщення населення та міграційних рухів може створювати соціальну напругу. У 2022 році 96% міського населення ЄС страждало від забруднення повітря вище рекомендованого ВООЗ рівня, що

призвело до 239 000 передчасних смертей. Війна в Україні також виявила вразливість ЄС щодо енергетичних ресурсів, підкреслюючи необхідність диверсифікації та переходу на відновлювані джерела.

Включення екологічних питань у Спільну політику безпеки та оборони (CSDP) стикається з труднощами через обмежені ресурси та інституційні бар'єри. Центральне місце посідає Європейський зелений курс – амбітна стратегія, що має на меті перетворити ЄС на сучасну, ресурсоефективну та конкурентоспроможну економіку. Його ключові цілі: досягти нульових чистих викидів парникових газів до 2050 року, відокремити економічне зростання від використання ресурсів та забезпечити справедливий перехід [69].

У своїй зовнішній діяльності ЄС активно співпрацює з міжнародними партнерами для вирішення глобальних кліматичних, енергетичних та екологічних викликів.

Австрія демонструє високий рівень екологічної безпеки завдяки комплексному підходу до охорони довкілля, активній реалізації кліматичних стратегій, ефективній політиці енергетичного переходу та інтеграції екологічних стандартів. Країна систематично покращує свій екологічний профіль відповідно до цілей Європейського зеленого курсу, впроваджуючи оцінку впливу на довкілля, екологічну сертифікацію бізнесу та цифровий моніторинг природних ресурсів.

Один із головних екологічних викликів є транспортні викиди. Туризм, особливо гірськолижний та масовий зимовий, супроводжується інтенсивним автомобільним і авіаційним трафіком, що призводить до зростання викидів CO₂. За даними SGI 2024, викиди в транспортному секторі не знижуються, незважаючи на цілі сталого розвитку та кліматичну політику Австрії щодо нейтралітету до 2040 року.

Масовий туризм у високогірних регіонах Австрії (Тіроль, Зальцбург, Форарльберг) значно навантажує екологію. Будівництво інфраструктури, як-от підйомники та готелі, фрагментує ландшафти, створює шум та знищує

флору і фауну, змінюючи альпійські луки та скорочуючи ареали гірських тварин.

У пікові сезони (грудень-лютий, липень-серпень) суттєво зростає навантаження на ресурсну інфраструктуру. Споживання води, електроенергії та утворення твердих побутових відходів різко збільшується. За даними ЕЕА, у деяких туристичних районах рівень відходів на душу населення в сезон у 2–3 рази перевищує середній по країні [67].

Попри екологічні виклики, туризм в Австрії стимулює розвиток “зеленої” інфраструктури та сталих ініціатив. Одним із найважливіших прикладів є державна стратегія “Green Tourism”, яка підтримує розвиток екологічно сертифікованих готелів (EU Ecolabel, Österreichisches Umweltzeichen), інвестиції в громадський та електричний транспорт (електропоїзди ÖBB, електровелосипеди), інновації в сфері енергозбереження та зменшення водоспоживання.

Туризм також фінансово підтримує природоохоронні території, такі як природні парки Gesäuse, Hohe Tauern, Donau-Auen, через плату за вхід, тури та освітні заходи, що сприяє збереженню та розвитку екосистем. Велика увага приділяється екологічній освіті. В рамках екотуризму проводяться семінари, інтерактивні програми та екологічні маршрути, що підвищує свідомість туристів і формує культуру відповідального споживання.

Таким чином, туризм в Австрії має подвійний екологічний ефект: з одного боку, є джерелом навантаження на природу (через транспорт, забудову, сезонність), а з іншого – є каталізатором сталого розвитку, джерелом фінансування охорони довкілля та підвищення екосвідомості.

РОЗДІЛ 3

ПРОБЛЕМИ, ТЕНДЕНЦІЇ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ТУРИСТИЧНОГО-РЕКРЕАЦІЙНОГО ПОТЕНЦІАЛУ ДЕСТИНАЦІЙ АВСТРІЇ

3.1. Проблеми функціонування туристично-рекреаційного сектору Австрії в контексті глобальних викликів

Австрія є однією з найбільш процвітаючих та інноваційних країн Європейського Союзу. Країна характеризується не тільки стабільним економічним розвитком, високорозвиненою інфраструктурою, наявністю освічених і кваліфікованих працівників, високою якістю життя, а й привабливими місцями для відпочинку. Туризм є важливою галуззю економіки країни, і займає чільне місце на міжнародному туристичному ринку. Територія має репутацію безпечної країни, такий образ особливо важливий під час кризи. Визнана на міжнародному рівні своїм високим рівнем освіти в галузі туризму, оскільки кваліфікований і доброзичливий персонал є одним з найважливіших факторів якісних туристичних послуг в країні.

На зимовий туризм припадає близько 40% туристичних потоків, а більшість іноземних відвідувачів прибувають із країн Європейського Союзу. Частка туристів з України, Польщі та Румунії залишається невеликою, однак спостерігається її стабільне зростання.

Туристичний сектор Австрії стикається з низкою викликів, які ускладнюють його розвиток. Однією з головних проблем є кліматичні зміни. Через глобальне потепління зменшується тривалість снігового покриву, що ставить під загрозу майбутнє зимового туризму. Модернізація інфраструктури – будівництво канатних доріг, використання штучного снігу – потребує значних капіталовкладень. У високогірних районах можливості для подальшого розширення гірськолижної інфраструктури вже майже вичерпані.

Ще однією проблемою є висока вартість відпочинку в Австрії, яка робить його недоступним для багатьох потенційних туристів. При цьому зростає

вимогливість туристів преміум-класу, які очікують бездоганної якості сервісу та сучасної інфраструктури. У зв'язку з цим виникає необхідність в інвестиціях у готельну сферу, збільшенні довжини трас, розвитку логістики та інноваційних рішень.

Також, пандемія COVID-19 виявила вразливість туристичного сектору до глобальних біологічних загроз. У 2020 році кількість міжнародних туристів знизилася на 53% порівняно з 2019 роком, що суттєво вплинуло на доходи від туризму. В результаті чого змінилася споживча поведінка: зросла популярність індивідуального планування подорожей, цифрових сервісів, а також безконтактного обслуговування.

Що стосується антропогенного навантаження туристично-рекреаційної діяльності на довкілля, воно є дуже відчутним, особливо в регіонах із розвиненою інфраструктурою. Серед головних проблем – забруднення повітря через інтенсивне транспортне сполучення, засмічення природних територій та деградація гірських ландшафтів, пов'язана з будівництвом готелів, трас і підйомників. У таких популярних регіонах, як Тіроль і Зальцбург, зростає навантаження на водні ресурси та місцеву екосистему, що викликає напругу між туроператорами та громадами.

Масовий сезонний туризм порушує баланс між економічною вигодою та екологічною сталістю, спричиняючи втрату біорізноманіття і виснаження природних ресурсів, особливо у високогірних зонах [32].

Ці виклики вимагають переосмислення існуючих моделей управління туризмом і посилення державної політики у сфері збереження природи. Актуальності набуває розвиток альтернативних форм туризму – таких як екологічний, зелений, аграрний та пізнавальний туризм, які поєднують культурну цінність, природну красу та відповідальне ставлення до довкілля.

Геополітичні чинники, зокрема війна в Україні, також впливають на туристичні потоки та вимагають перегляду маркетингових стратегій. Уряд Австрії усвідомлює стратегічне значення туризму та активно інвестує в його розвиток – зокрема в освіту, створення робочих місць та просування

регіонального туристичного продукту. Основні проблеми розвитку туризму в країні зображено на рис. 3.1.

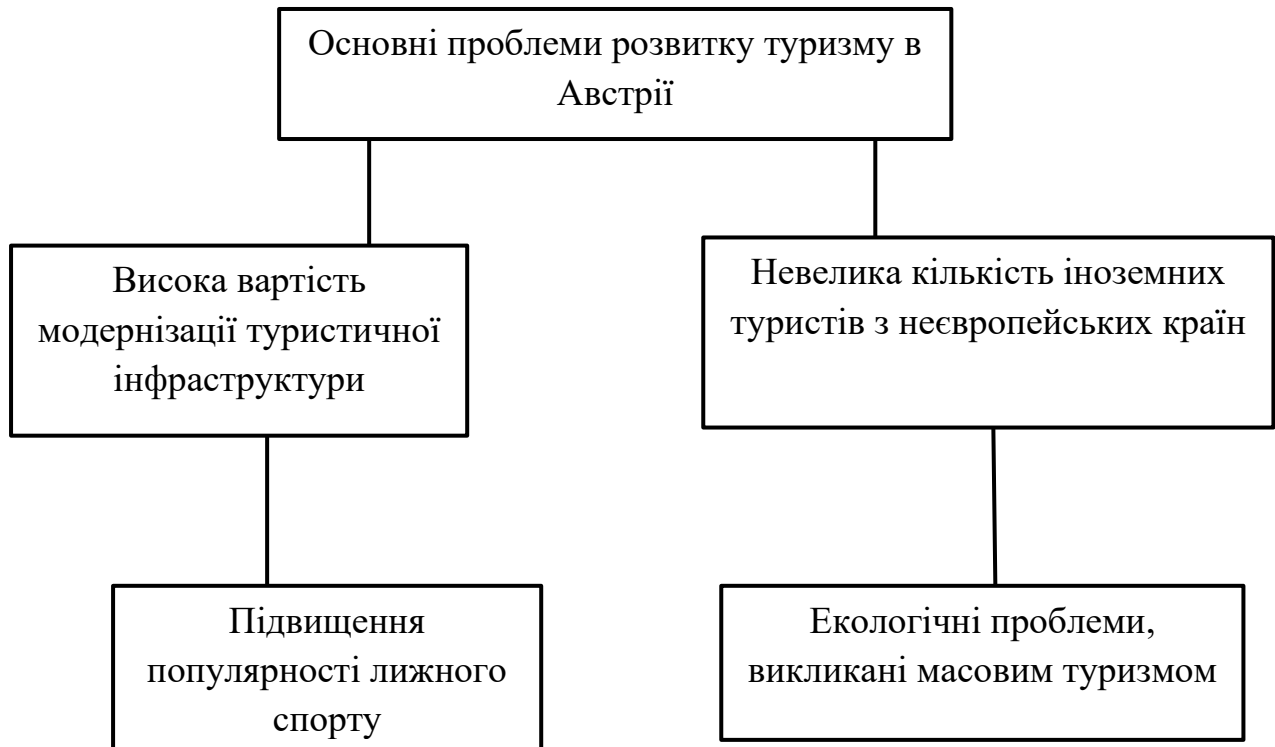

Рисунок 3.1 – Проблеми розвитку туризму в Австрії

Джерело: створено автором.

Водночас зростає конкуренція на європейському туристичному ринку. Такі країни, як Україна, Польща та Румунія, поступово покращують якість туристичних послуг і можуть у майбутньому скласти серйозну конкуренцію Австрії. Крім того, країні слід активніше працювати над залученням туристів із країн, які демонструють високі темпи зростання міжнародного туризму – зокрема, США, Канади, Франції, Іспанії, Бразилії та Мексики. За оцінками експертів, збільшення частки туристів із цих держав може забезпечити Австрії щорічне зростання до 9% [35].

У відповідь на ці виклики, Австрія розробила стратегію адаптації до змін клімату, яка передбачає розвиток сталого туризму, зменшення залежності від зимового сезону та впровадження екологічних ініціатив. Та незважаючи на труднощі, у 2024 році Австрія зафіксувала рекордні показники: 154 мільйони ночівель та 46,71 мільйона прибуттів туристів. Особливо зросла кількість туристів з Німеччини та США .

Є підстави стверджувати, що для подальшого розвитку австрійського туризму є великі можливості та хороші перспективи. Тому, оскільки туризм є динамічною та прибутковою галуззю в країні, його розвиток має регулюватися державою. У зв'язку з необхідністю розвитку туризму австрійський уряд виділяє значне бюджетне фінансування на навчання та просування регіонального туристичного продукту, створюючи багато робочих місць.

Отже, основними проблемами розвитку туризму в Австрії є висока вартість модернізації туристичної інфраструктури; невелика кількість іноземних туристів з неєвропейських країн; підвищення популярності лижного спорту; екологічні проблеми, викликані масовим туризмом; нерегулярність сезонних туристичних потоків [34].

3.2. Використання інноваційних технологій для підвищення туристичної привабливості Австрії

Австрія є однією з провідних країн Європи за кількістю об'єктів культурної та природної спадщини, визнаних ЮНЕСКО. Ці об'єкти не лише зберігають унікальні традиції й історію, а й приваблюють мільйони туристів щороку. Проте зростання туристичних потоків створює значне навантаження на інфраструктуру, природу та історичні пам'ятки. Це викликає потребу в пошуку рішень, що зберігають баланс між туризмом і збереженням спадщини.

Основними об'єктами ЮНЕСКО є:

1. Історичний центр Відня – архітектурна гармонія готики, бароко та модерну, Відень відомий своїми історичними пам'ятками: Собор Святого Стефана, палац Хофбург, Віденська опера.

2. Палац Шенбрунн (Відень) – це велична барокова резиденція Габсбургів. Її сади, фонтани та архітектура є зразком європейського мистецтва 18 століття. Шенбрунн є популярним туристичним об'єктом, який щорічно відвідують мільйони туристів.

3. Долина Вахау – це 40-кілометрова територія вздовж Дунаю, відома своїми виноградниками, середньовічними замками та історичними селами.

4. Гальштат-Дахштайн – стародавнє альпійське село, Історія регіону пов'язана із солевидобутком.

5. Земмерінгська залізниця – перша залізнична лінія в Європі, побудована у складній гірській місцевості. Вона стала технічним проривом у 19 столітті та сьогодні приваблює туристів своїми краєвидами.

Кожен із цих об'єктів має унікальну цінність, що робить Австрію важливим центром культурного туризму. Інноваційні технології для підвищення туристичної привабливості Австрії див. табл. 3.2.

Таблиця 3.2 – Інноваційні технології для підвищення туристичної привабливості Австрії

Технологія	Сфера застосування	Приклади	Очікуваний ефект
VR / AR (віртуальна / доповнена реальність)	Попередній перегляд туристичних об'єктів	Палац Шенбрунн, Зальцбург	Підвищення інтересу, зменшення навантаження на об'єкти
Мобільні додатки	Інтерактивні гіді, події, карти	Відень, Вахау, Зальцкаммергут	Зручність, інформативність, індивідуалізація маршрутів
3D-сканування	Збереження та реставрація історичних пам'яток	Шенбрунн, Собор Св. Стефана	Контроль стану, відтворення після пошкодження
Розумні квитки / QR-системи	Доступ до музеїв, замків, турів	Відень, Гальштат, музеї по країні	Швидкість обслуговування, екологічність
Еко-транспорт	Електровелосипеди, електромобілі	Вахау, Зальцкаммергут, Тіроль	Зниження шкідливих викидів, комфортні поїздки
Сенсори моніторингу	Збереження об'єктів спадщини	Собор Св. Стефана, старовинні палаци	Раннє виявлення пошкоджень, превентивні заходи

Джерело: створено автором.

Популярність об'єктів ЮНЕСКО в Австрії призвела до значного зростання туристичного потоку. Основні виклики: перенасичення туристичних зон, збереження автентичності, екологічний вплив. Ці виклики потребують

інноваційних рішень, які допоможуть зберегти спадщину й одночасно забезпечити комфорт для туристів.

Австрія активно використовує сучасні технології для подолання цих викликів:

- Віртуальна реальність (VR). Віртуальні тури дозволяють туристам «відвідати» об'єкти ЮНЕСКО онлайн, побачити їхню красу та ознайомитися з історією. Наприклад, перед поїздкою до Шенбрунна відвідувачі можуть побачити 3D-відтворення залів палацу.
- Цифрові мобільні додатки. Додатки з інтерактивними картами, аудіогідами та інформацією про місцеві події роблять подорожі зручними та інформативними.
- Екологічно чистий транспорт. Туристичні зони обладнані станціями для електровелосипедів та електромобілів, що сприяє зниженню шкідливих викидів.
- Розумні квиткові системи. Електронні квитки з QR-кодами спрощують доступ до пам'яток, скорочуючи черги й мінімізуючи використання паперу.

Сучасні технології грають ключову роль у захисті історичних і природних об'єктів від деградації. Наприклад 3D-сканування. Ця технологія дозволяє створювати точні цифрові моделі пам'яток. У разі пошкодження об'єкта його можна легко відновити за цифровими даними. Приклад: Палац Шенбрунн використовує 3D-сканування для контролю стану фасадів і прогнозування їх старіння. Моніторинг стану об'єктів – це спеціальні сенсори відстежують вологість, температуру, тріщини у будівлях, дозволяючи заздалегідь виявляти проблеми. Приклад: Собор Святого Стефана у Відні обладнаний датчиками для запобігання пошкодженням від вібрацій; Екоінновації. Наприклад, використання сонячних панелей для зменшення впливу туризму на природу.

Прикладами успішного використання сучасних технологій:

- У Зальцбурзі VR-тури дозволяють ознайомитися з історією міста та музичною спадщиною Моцарта.

- У долині Вахау туристам пропонують орендувати електровелосипеди для екологічно чистих подорожей між виноградниками.
- Палац Шенбрунн використовує інтерактивні аудіогіди, які підтримують кілька мов та доступні через мобільний додаток.

Але нажаль не всі об'єкти ЮНЕСКО в Австрії можуть бути повністю адаптовані до сучасних технологій. Основним проблемами їхнього використання є:

1. Високі витрати на сучасні технології. Інноваційні системи потребують значних фінансових вкладень, що не завжди доступно для менш відвідуваних об'єктів.

2. Масовий туризм. Популяризація через цифрові технології призводить до перевантаження об'єктів туристами. Приклад: У Гальштаті місцеві жителі скаржаться на велике число туристів через його популярність у соціальних мережах.

Основними рекомендаціями щодо використання сучасних технологій є: розширення доступу до VR/AR-технологій для популяризації менш відомих об'єктів, забезпечення державного та міжнародного фінансування для збереження пам'яток, освітні програми для туристів про важливість сталого туризму.

3.3. Перспективи сталого розвитку туристично-рекреаційної індустрії в Австрії

Сучасний розвиток туризму та рекреації, який базується на таких основних характеристиках, як масовість, інтегрованість, інклюзивність, соціально-економічна ефективність, суттєво вплинув на динаміку розвитку туристично-рекреаційної сфери і зумовив розгляд туристично-рекреаційної діяльності на засадах сталого розвитку та інклюзивного зростання.

Завдяки активній державній підтримці, впровадженню екологічних ініціатив та модернізації туристичних об'єктів Австрія утримує провідні позиції серед туристичних напрямків Європи.

За визначенням Всесвітнього банку, сталий розвиток представляє собою процес управління сукупним капіталом суспільства на користь збереження та примноження людських можливостей. В центр сучасних підходів до визначення поняття сталого розвитку поставлені інтереси людської особистості, право людини на здорове життя. Перспективи сталого розвитку туризму в Австрії описана в табл. 3.3.

Таблиця 3.3 – Перспективи сталого розвитку туризму

Напрямки розвитку	Опис перспективи	Очікувані результати
Екологічний туризм (еко-туризм)	Розвиток маршрутів у природних парках, мінімальний вплив на довкілля	Зменшення навантаження на популярні зони, захист природи
Інноваційні технології	Використання VR, мобільних додатків, 3D-сканування, сенсорів для моніторингу стану об'єктів	Менше фізичного навантаження на об'єкти, збереження пам'яток
Розширення інфраструктури	Будівництво екотранспортних вузлів, електровелосипедів, зарядних станцій	Скорочення викидів CO ₂ , комфортні умови для сталого пересування
Диверсифікація туризму	Популяризація менш відомих регіонів, розвиток гастротуризму, культурного та сільського туризму	Рівномірний розподіл туристичних потоків, економічна підтримка регіонів
Освіта і просвіта туристів	Кампанії про етичну поведінку, екологічну відповідальність та повагу до культурної спадщини	Підвищення рівня свідомості, зниження шкоди від туризму
Міжнародне співробітництво	Участь у європейських програмах сталого розвитку туризму	Обмін досвідом, фінансування, імплементація найкращих практик
Сезонна рівновага	Розвиток позасезонного туризму (осінь, весна), розширення тематичних заходів	Зменшення пікового навантаження, стабільний потік туристів

Джерело: створено автором.

Один з найважливіших стимулів для подорожі туристів до Австрії – це мальовнича природа країни. Тому для туристичних компаній важливо пропагувати та реалізовувати екологічне мислення й діяльність. Так, наприклад, уникнення засмічення та розділення сміття або концепції

заощадження енергії у закладах харчування й готелях є важливими аспектами туристичних пропозицій.

Сфера туризму Австрії підпорядкована Федеральному міністерству сталого розвитку та туризму. За науковими дослідженнями з'ясовано, що створення комбінованого міністерства туризму та інших видів діяльності дає підстави вважати, що в Австрії запроваджено другу модель державного регулювання у галузі туризму. Міністерство сталого розвитку та туризму Австрії має широке коло завдань [10].

Крім туризму, цей орган центральної виконавчої влади відповідає за сільське та лісове господарство, водні ресурси та довкілля, клімат та поводження з відходами, а також за енергетику, видобуток і регіональну політику країни.

Австрійські гірськолижні курорти активно впроваджують екологічні технології. Наприклад, у регіоні SkiWelt використовують місцеві та відновлювані джерела енергії для виробництва снігу без додавання хімічних речовин. Також встановлено сонячні підйомники, що працюють навіть при сніговому покриві. Готель Stanglwirt повністю забезпечується енергією завдяки установці газифікації деревини, що не виробляє CO₂ [77].

Також, австрійці активно розвивають екологічно чисті види транспорту. Залізничні перевезення, зокрема послуги Nightjet ÖBB, стають все більш популярними серед туристів. У 2024 році 30% прибуттів до Відня здійснювалися залізницею, що зменшує викиди CO₂ та сприяє сталому розвитку туризму [79].

Агро- та екотуризм стають все більш популярними в Австрії. Сільські господарства пропонують туристам можливість ознайомитися з традиційним способом життя, брати участь у сільськогосподарських роботах та насолоджуватися місцевою кухнею. Це сприяє збереженню культурної спадщини та підтримці місцевих громад [29].

Ось декілька додаткових прикладів сталого туризму в Австрії, які демонструють інноваційні підходи до збереження довкілля, підтримки місцевих громад та розвитку екологічно свідомого туризму:

1. Біосферний заповідник Гроссес Вальзерталь (Vorarlberg). Цей регіон, визнаний ЮНЕСКО біосферним заповідником у 2000 році, охоплює 19 231 га та є домом для 3 420 мешканців. Близько 42% із 180 ферм ведуть органічне господарство. Заповідник сприяє сталому розвитку економіки та туризму, забезпечуючи платформу для обговорення соціальних, політичних та наукових питань. Туристи можуть насолоджуватися природою, культурною спадщиною та екологічно чистими продуктами місцевого виробництва (рис. 3.2).

а

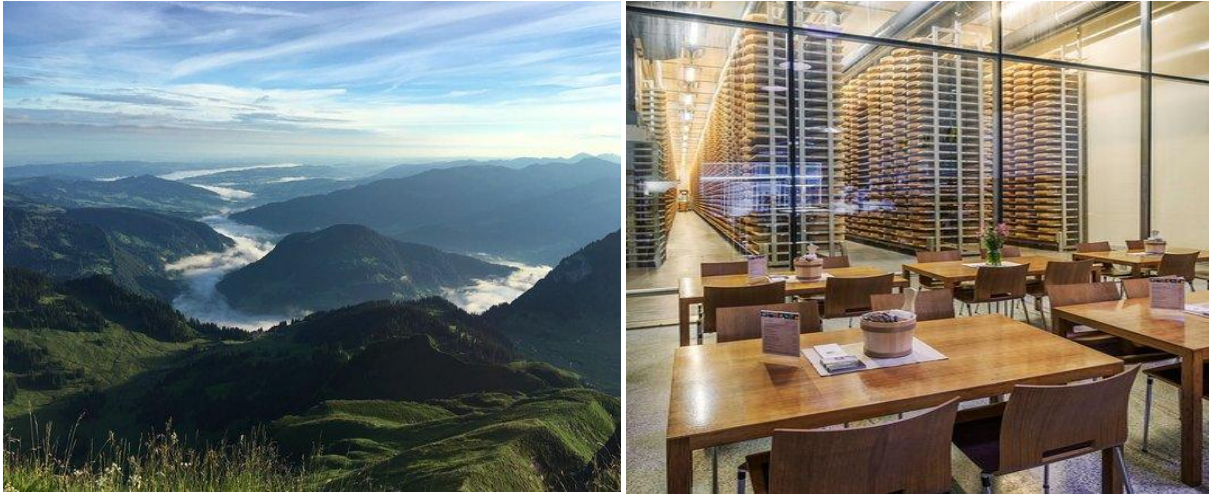
б

Рисунок 3.2 (а, б) – Біосферний заповідник Гроссес Вальзерталь (Vorarlberg)

Джерело: [5].

2. Панорамний маршрут Гоє Тауерн (SalzburgerLand). Цей 150-кілометровий маршрут проходить через національний парк Гоє Тауерн, дозволяючи мандрівникам насолоджуватися природними красотами без використання автомобілів. Завдяки поєднанню зручного прибуття поїздом, місцевих канатних доріг та трансферів, туристи можуть подорожувати з комфортом та зменшити свій вуглецевий слід.

3. Сировинний маршрут Брегензер-Вальд (Vorarlberg). Організація KäseStrasse Bregenzerwald об'єднує місцевих виробників сиру, фермерів та ремісників для збереження традиційного сільського господарства. Туристи можуть відвідати сироварні, дегустувати місцеві сири та дізнатися про процес виробництва, сприяючи підтримці місцевої економіки та культурної спадщини (рис. 3.3).

а

б

Рисунок 3.3 (а, б) – Сировинний маршрут Брегензер-Вальд (Vorarlberg)

Джерело: [52].

4. Вервенвенг (Salzburg). Це альпійське село відоме своєю концепцією "м'якої мобільності". Туристам пропонуються електромобілі, кінні екіпажі та велосипедні маршрути, а також SaMo-карта, яка включає різноманітні послуги та знижки. Цей підхід сприяє зменшенню використання приватного транспорту та збереженню чистоти повітря [8].

5. Фестиваль Montafoner Resonanzen (Vorarlberg). Цей музичний фестиваль проходить у різних локаціях регіону Монтфон, включаючи гірські хати та історичні церкви. Фестиваль поєднує класичну музику, джаз та австрійську народну музику, сприяючи культурному розвитку та залученню туристів до віддалених районів.

6. Кліматична гора Качберг (SalzburgerLand). Регіон Качберг впроваджує інноваційні екологічні проекти, такі як використання "кліматичної землі" для збереження CO₂, біомасові електростанції та розвиток безвуглецевого

транспорту. Ці ініціативи сприяють досягненню цілі стати CO₂-нейтральним регіоном до 2030 року. Піші прогулянки з травами та овочами вздовж тематичних стежок високих грядок, а також майстер-класи з заповнення, посадки та збору врожаю з високих грядок вже доводять, наскільки інтенсивно працюють над сталими проектами та як можна поєднати захист довкілля, сталий розвиток та туризм. Заходи також включають захист та сприяння популяції бджіл шляхом створення луків з польовими квітами [60].

7. Кафе Vollpension (Відень). Це соціальне підприємство об'єднує покоління, надаючи роботу пенсіонерам, які готують традиційні австрійські десерти. Кафе сприяє соціальній інтеграції, зменшенню самотності серед літніх людей та збереженню кулінарної спадщини.

Ці приклади яскраво демонструють, як Австрія активно та послідовно інтегрує принципи сталого розвитку в усі ключові аспекти туристичної індустрії. Країна успішно поєднує екологічну відповідальність, забезпечуючи збереження своєї унікальної природи, з економічною вигодою, що сприяє процвітанню місцевих громад, а також із соціальною справедливістю, яка гарантує користь від туризму для всіх верств населення.

Завдяки інноваційним підходам, що включають розвиток екологічно чистих технологій та практик, системній підтримці місцевих громад через ініціативи, які розширюють можливості для локального бізнесу та культури, а також активному розвитку екологічного транспорту, Австрія робить значний внесок. Усі ці заходи сприяють ефективному збереженню її безцінних природних ресурсів та багатой культурної спадщини, гарантуючи, що вони залишатимуться доступними та привабливими для майбутніх поколінь.

РОЗДІЛ 4

ОХОРОНА ПРАЦІ В ТУРИСТИЧНО-РЕКРЕАЦІЙНІЙ ГАЛУЗІ

4.1. Особливості забезпечення пожежної безпеки при здійсненні туристично-рекреаційної діяльності

Забезпечення належного рівня пожежної безпеки є одним із пріоритетів у туризмі, що захищає природу, культуру та життя туристів, особливо у лісистих і гірських регіонах. Необхідно впроваджувати превентивні заходи: облаштування спеціальних місць для багать та сувора заборона розпалювання вогню під час вітру чи посухи [42]. Крім того, важливим аспектом є забезпечення туристів доступними засобами для оперативного гасіння вогню. Це можуть бути як переносні вогнегасники, так і ємності з водою чи піском, розташовані у зонах відпочинку (рис. 4.1).

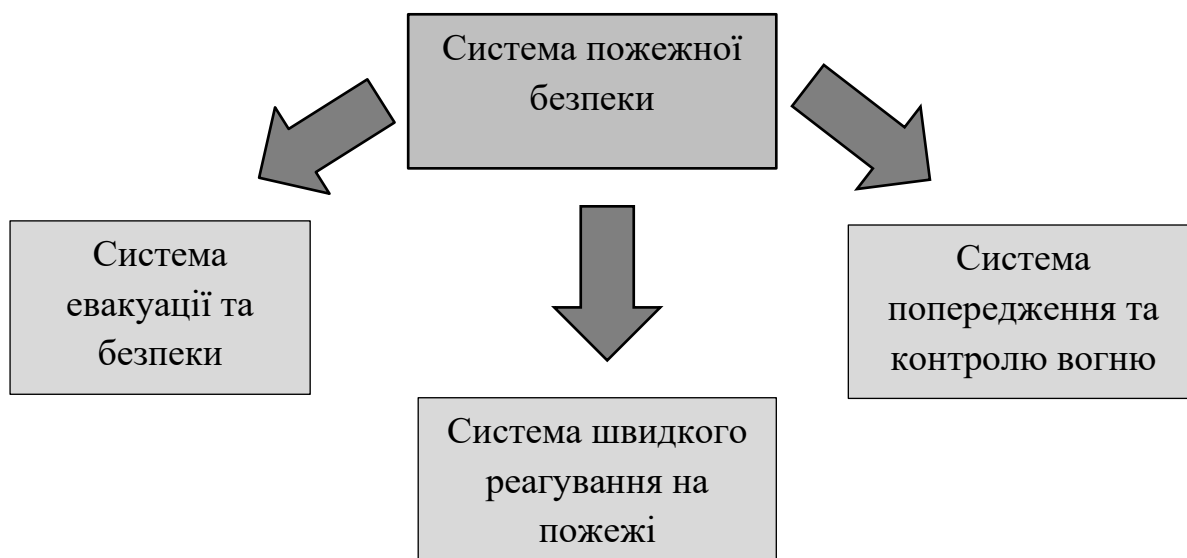

Рисунок 4.1 – Система пожежної безпеки при здійсненні туристично-рекреаційної діяльності

Джерело: сформовано автором на основі [28].

Згідно з Кодексом цивільного захисту України, дотримання Правил пожежної безпеки є обов'язковим для всіх суб'єктів – від центральних та місцевих органів влади до підприємств, установ, організацій, незалежно від форми власності, виду діяльності, а також для посадових осіб та громадян.

Ці правила визначають загальні вимоги до забезпечення пожежної безпеки, які поширюються на всі типи об'єктів: адміністративні й виробничі будівлі, споруди, технологічні процеси, а також житлові приміщення – як уже введені в експлуатацію, так і ті, що перебувають на етапі будівництва, реконструкції чи модернізації. Для підземних об'єктів та транспортних засобів діють спеціальні норми, закріплені в окремих нормативно-правових актах.

Забезпечення пожежної безпеки передбачає комплекс організаційних і технічних заходів, спрямованих на запобігання пожежам, захист життя людей, зменшення матеріальних втрат і зниження шкоди для довкілля. До таких заходів належить також створення умов для своєчасного виклику пожежних служб і ефективного реагування в разі загоряння.

У сфері зеленого туризму відповідальність за дотримання правил пожежної безпеки несуть власники садиб або уповноважені ними особи, якщо інше не передбачено умовами договору.

Іноземні громадяни та особи без громадянства в Україні зобов'язані дотримуватися правил пожежної безпеки. Вони повинні оснащувати будівлі засобами пожежогасіння, мати інвентар, навчати дітей безпеці з вогнем, повідомляти про пожежі та вживати заходів для їх ліквідації, захисту людей і майна.

Усі заклади, що приймають іноземних туристів, (садиби, бази відпочинку) відповідальні за інформування відвідувачів про правила пожежної безпеки. Пам'ятки мають бути перекладені іноземними мовами, а адміністрація зобов'язана ознайомлювати гостей з основними вимогами безпеки під час їхнього перебування.

У всіх житлових приміщеннях, включаючи готельні номери та кімнати спальних корпусів, на видимих місцях обов'язково повинні бути розміщені наступні елементи:

- схематичні плани евакуації з поверху, на яких чітко позначено поточну кімнату, а також усі евакуаційні виходи та маршрути, що ведуть до них;

- інформація про місця розташування засобів пожежогасіння (наприклад, вогнегасників) та сигналізації;
- чіткі інструкції щодо дій у разі виникнення пожежі;
- пам'ятка для мешканців, що містить ключові правила пожежної безпеки.

Будівлі та приміщення, що використовуються для проживання гостей, повинні бути обов'язково обладнані сучасними системами автоматичної пожежної сигналізації та оповіщення для своєчасного реагування. Крім того, біля всіх телефонів у легкодоступних та видимих місцях мають бути розміщені таблички з номерами виклику пожежної охорони.

Для забезпечення оперативного доступу та ефективного реагування, дороги, проїзди та підходи до будівель, пожежних вододжерел, зовнішніх пожежних драбин, інвентарю та засобів пожежогасіння повинні постійно підтримуватися у вільному та справному стані. У зимовий період вони також мають регулярно очищатися від снігу.

Постійна освіта персоналу та відвідувачів є ключовою. Вона має охоплювати дії при виявленні вогню, методи запобігання його поширенню, навчання використанню первинних засобів пожежогасіння та тренування з евакуації до безпечних зон.

Для швидкої та ефективної реакції на великі пожежі необхідна тісна співпраця з місцевими пожежними службами. Це включає спільні плани навчань, розробку евакуаційних маршрутів та зон безпеки, а також регулярні перевірки протипожежного обладнання на туристичних територіях.

Правила протипожежного захисту в Австрії децентралізовані: єдиного закону немає. Діє понад 100 загальних правових актів та 9 земельних законів, що регулюють ці питання, дозволяючи кожній федеральній землі мати свої особливості. А відповідальність за дотримання правил пожежної безпеки в туристичних об'єктах Австрії покладається на власників, керівників або уповноважених ними осіб. Порушення цих правил може призвести до серйозних штрафів, а у випадку спричинення шкоди здоров'ю або життю людей, або значних матеріальних збитків – до кримінальної відповідальності.

4.2. Питання санітарії, гігієни й експлуатації електрообладнання в туристично-рекреаційній галузі

Належна санітарія та гігієна є критично важливими для безпеки в туризмі. Це включає високі стандарти чистоти у місцях відпочинку, суворий контроль за утилізацією сміття та організацію спеціальних санітарних зон. Також важливо забезпечити комфортні та гігієнічні умови проживання. Ключове – облаштування достатньої кількості санітарних вузлів, що відповідають числу туристів, належно спроектовані та повністю обладнані.

Особливо актуальним для довготривалих подорожей та походів є забезпечення туристам доступу до джерел чистої води. Це дає їм можливість задовольнити свої потреби в адекватній гідратації та підтримувати особисту гігієну на належному рівні. Нерідко таке облаштування вимагає використання спеціалізованого обладнання або створення тимчасової похідної санітарної інфраструктури, як зазначено у джерелі [51].

Крім того, варто підкреслити, що дотримання правил гігієни та санітарії є важливим не лише в контексті збереження здоров'я туристів, а й у контексті контролю впливу людини на довкілля. Зокрема, правильне поводження та утилізація сміття є критично важливими для зменшення негативного впливу на навколишнє природне середовище.

Слід наголосити на важливості проведення детального інструктажу для туристів та рекреантів щодо безпечного утримання та використання різноманітних видів обладнання. Всі побутові електроприлади, такі як електронагрівачі, телевізори, радіоприймачі та інша електронна апаратура, повинні підключатися до електричної мережі виключно через справні штепсельні з'єднання та розетки заводського виготовлення. Будь-які нові підключення струмоприймачів (наприклад, електродвигунів або нагрівальних приладів) обов'язково необхідно здійснювати з урахуванням допустимого

струмового навантаження електричної мережі, щоб уникнути перевантажень та аварійних ситуацій.

Електричні розетки, вимикачі та подібні пристрої можна встановлювати на горючі основи лише з негорючою підкладкою, що виступає на 10 мм з усіх боків. При вбудовуванні електровиробів у горючі конструкції (крім груп Г1, Г2) потрібен додатковий захист, особливо якщо прямий монтаж на матеріали груп Г3, Г4 не дозволений технічними умовами.

Що стосується захисту від природних явищ, системи захисту будівель, споруд та зовнішніх установок від прямих ударів блискавки та її вторинних ефектів повинні повністю відповідати вимогам стандарту ДСТУ Б В.2.5-38:2008 "Улаштування блискавкозахисту будівель і споруд".

Важливим елементом санітарії та гігієни в туризмі є інформування всіх учасників подорожі. Акцент робиться на регулярне миття рук, вживання чистої води, термічну обробку сирих продуктів та використання антисептиків для запобігання інфекціям.

В Австрії санітарія, гігієна та електробезпека в туризмі регулюються місцевими та загальноєвропейськими нормами, які можуть відрізнятися за федеральними землями. Ключові вимоги: високі стандарти чистоти, належне облаштування санвузлів, доступ до питної води, ефективна утилізація сміття. Заклади харчування дотримуються НАССР та навчають персонал.

Електрообладнання монтується кваліфікованими фахівцями за європейськими та австрійськими стандартами. Прилади підключаються через справні розетки з урахуванням навантаження; на горючих основах використовуються негорючі підкладки. Об'єкти оснащені блискавкозахистом. Власники несуть відповідальність за дотримання вимог, що регулярно контролюється.

4.3. Система охорони праці в туристично-рекреаційній сфері

У сучасній туристично-рекреаційній сфері питання охорони праці є абсолютно ключовим та визначальним. Воно охоплює забезпечення безпеки на робочому місці для кожного працівника. Це вимагає від управлінського складу суб'єктів туристично-рекреаційної сфери застосування комплексного підходу до виявлення, аналізу, контролю та моніторингу потенційних ризиків, які безпосередньо пов'язані з реалізацією туристично-рекреаційної діяльності. Зокрема, такий підхід включає в себе заходи щодо освіти персоналу, забезпечення його справними засобами індивідуального захисту, а також планування чітких алгоритмів щодо поведінки в надзвичайних ситуаціях.

Система охорони праці починається з детального аналізу потенційних небезпек та ризиків на робочому місці. Після виявлення, наступний крок – мінімізація цих факторів або адаптація діяльності до змін. Важливими є також навчання та інструктажі для працівників, що зменшує вірогідність аварій та травматизму (рис.4.2).

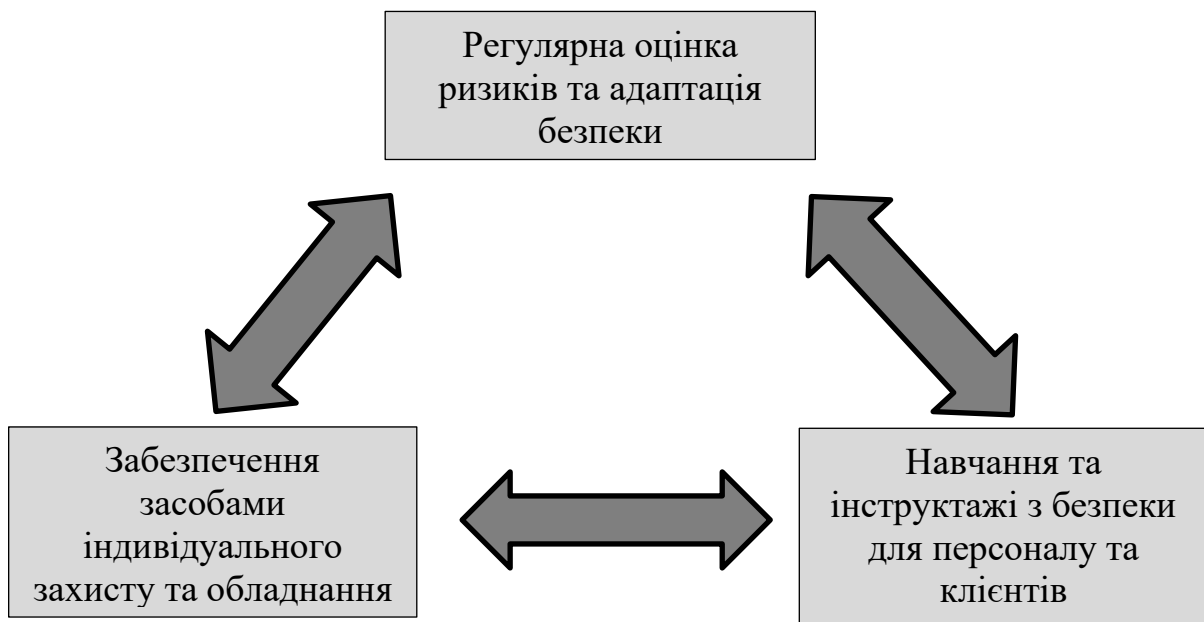

Рисунок 4.2 – Система охорони праці в туристично-рекреаційній сфері

Джерело: створено автором.

Гірські походи є одним із найпопулярніших видів активного відпочинку та туризму в Карпатському регіоні. Однак, вони пов'язані з підвищеним рівнем ризику для здоров'я та життя учасників. Забезпечення безпеки в таких умовах вимагає системного підходу, що охоплює організаційні, технічні та психологічні аспекти.

Основні принципи безпеки в гірських походах:

- ретельна підготовка;
- обов'язкове навчання;
- відповідальність керівника групи;
- обладнання та спорядження;
- дотримання правил безпеки;
- взаємодія з рятувальними службами;

Особливості забезпечення безпеки залежно від умов:

- у зимових походах: Виникає необхідність використання спеціалізованого лавинного обладнання (щупи, лопати, маячки) та суворе дотримання заходів проти обмороження;
- у висотних умовах: Обов'язкове врахування впливу висотної хвороби та поступова акліматизація для запобігання її розвитку;
- на складних маршрутах: Потреба у використанні спеціалізованого альпіністського спорядження (мотузок, карабінів, льодорубів) для забезпечення страховки.

Охорона праці в гірських походах базується на принципах планування, підготовки, організації та високої відповідальності всіх учасників. Неухильне дотримання стандартів безпеки дозволяє мінімізувати ризики та створити умови для комфортного й безпечного перебування в гірській місцевості.

Наостанок, необхідно забезпечити наявність засобів індивідуального захисту та спеціалізованого обладнання. У туристично-рекреаційній сфері це можуть бути захисні шоломи, спеціальне взуття, рятувальні жилети, обладнання для страхування на висоті тощо. Забезпечення та правильне

використання таких засобів є вирішальним для запобігання нещасних випадків під час роботи. Таким чином, система охорони праці в туристично-рекреаційній сфері вимагає багаторівневого підходу до забезпечення безпеки, що включає ретельний аналіз ризиків, всебічне навчання персоналу, забезпечення необхідними засобами захисту та постійний моніторинг умов праці.

В Австрії система охорони праці у туристично-рекреаційній сфері є високорозвиненою та багатогранною, регулюючись як загальнонаціональним законодавством, так і специфічними земельними нормами. Основний закон – Закон про охорону праці (ASchG) – встановлює обов'язок роботодавців забезпечувати безпечні умови праці, проводячи оцінку ризиків на робочих місцях та вживаючи профілактичні заходи. Це включає постійну підтримку з боку інженерів з безпеки та лікарів з медицини праці, а також забезпечення працівників необхідними засобами індивідуального захисту (ЗІЗ).

Значний акцент робиться на навчанні та інструктажі персоналу, що особливо важливо через сезонність та різноманітність робочих місць – від готельних кухонь до гірськолижних трас. Працівники повинні бути досконало обізнані з потенційними небезпеками та правилами безпечного виконання своїх обов'язків. Державний нагляд за дотриманням цих норм здійснює Трудова інспекція (Arbeitsinspektion), що забезпечує високий рівень контролю [62].

Особлива увага приділяється безпеці в гірському туризмі через підвищений ризик. В Австрії діють суворі правила, що регламентують організацію походів: обов'язкова сертифікація гідів, якісне спорядження, ретельне планування маршрутів та налагоджена взаємодія з рятувальними службами. Австрійська система охорони праці в туризмі є комплексною, проактивною та ефективною, спрямованою на мінімізацію ризиків та забезпечення максимальної безпеки для всіх учасників.

ВИСНОВКИ

Кваліфікаційна робота присвячена дослідженню ролі туристично-рекреаційного потенціалу DESTINACIЙ у соціально-економічному розвитку Австрії. У процесі дослідження було проаналізовано теоретико-методологічні основи формування туристично-рекреаційного потенціалу, його структурні компоненти, принципи оцінки, а також визначено вплив туризму на розвиток регіонів Австрії в умовах сучасних економічних викликів.

Перший розділ кваліфікаційної роботи присвячений детальному розгляду теоретико-методологічних основ дослідження туристично-рекреаційного потенціалу (ТРП) DESTINACIЙ. Виявлено, що, попри ключову роль туризму в соціально-економічному розвитку регіонів, у науковій літературі відсутня єдина, уніфікована дефініція ТРП. Це зумовлює множинність інтерпретацій та підходів до його вивчення, що підкреслює складність та багатогранність цього поняття, яке відображає сукупність можливостей та здібностей території для задоволення туристично-рекреаційних потреб.

У дослідженні аналізуються різні методичні підходи до оцінки ТРП, включаючи ресурсний, функціональний та геосистемний. Підкреслюється, що вибір конкретної методики повинен бути обґрунтованим і відповідати цільовим завданням дослідження. Комплексне застосування різноманітних методів дозволяє отримати найбільш достовірну та всебічну картину туристичного потенціалу території, що є критично важливим для подальшого стратегічного планування. Підсумовуючи, ґрунтовне дослідження туристичних DESTINACIЙ та оцінка їхнього ТРП є фундаментальною передумовою для обґрунтованого планування та сталого розвитку регіонів. Системний підхід у поєднанні з ретельним аналізом функціональності території, цінності її ресурсів та оптимальності їхнього поєднання, створює міцну основу для розробки ефективних та довгострокових концепцій розвитку туризму, що дозволяє раціонально використовувати наявний потенціал та визначати пріоритетні напрямки його оптимізації.

Другий розділ розкриває Австрію як гірську країну, що розташована у серці Європи і межує з вісьмома державами. Її географічне положення, де близько 70% території займають Східні Альпи, створює унікальні передумови для розвитку гірськолижного, альпійського та екотуризму. Це підкреслює ключову роль природно-ресурсного потенціалу у формуванні туристичної привабливості країни. Крім того, багата історико-культурна спадщина, включаючи відомі міста, музеї та пам'ятки, доповнює цей потенціал, приваблюючи туристів, які шукають не лише активний відпочинок, а й культурне збагачення.

Аналіз показує, що туристичний сектор Австрії є потужним драйвером економічного зростання та соціального розвитку, стимулюючи створення робочих місць, збільшення доходів та розвиток інфраструктури. Проте, інтенсивний туризм створює значні екологічні виклики, зокрема зростання споживання ресурсів та обсягу відходів у пікові сезони. У відповідь на це, Австрія активно впроваджує стратегію "Green Tourism", яка підтримує розвиток екологічно сертифікованих готелів, інвестиції в громадський транспорт та інновації у сфері енергозбереження та зменшення водоспоживання. Таким чином, Австрія демонструє успішний приклад збалансованого розвитку туристично-рекреаційного потенціалу, інтегруючи економічний поступ із заходами зі збереження довкілля та розвитку "зеленої" інфраструктури. Фінансова підтримка природоохоронних територій та екологічна освіта туристів є невід'ємними складовими цієї стратегії, що сприяє формуванню культури відповідального споживання та забезпечує сталий розвиток туристичного сектору країни.

У межах третього розділу аналізується функціонування туристично-рекреаційного сектору Австрії, визначаючи її як процвітаючу та інноваційну країну з високорозвиненою інфраструктурою та кваліфікованим персоналом. Туризм є однією з ключових галузей австрійської економіки, і країна успішно утримує лідерські позиції на міжнародному туристичному ринку, зокрема завдяки репутації безпечної дестинації. Зимовий туризм складає значну

частину туристичного потоку, причому більшість відвідувачів прибуває з країн Європейського Союзу, хоча спостерігається і стабільне зростання кількості туристів з України, Польщі та Румунії.

Попри успіхи, австрійський туристичний сектор стикається з низкою проблем, що вимагають адаптації та стратегічного планування. До них належать демографічні зміни, що призводять до дефіциту робочої сили в готельному бізнесі, а також необхідність інтеграції цифрових технологій для підвищення ефективності обслуговування. Глобальні виклики, такі як пандемії та посилення конкуренції, вимагають гнучкості та інноваційних підходів. При цьому, Австрія активно працює над підвищенням конкурентоспроможності, реалізуючи програми підтримки та створюючи сприятливі умови для інвестицій та інновацій у галузі, що є прикладом її відданості сталому розвитку.

Австрія демонструє лідерство у впровадженні принципів сталого туризму, балансуючи між економічним розвитком та соціальною й екологічною відповідальністю. Приклади таких ініціатив, як "Кліматична гора Качберг" із цільовою CO₂-нейтральністю до 2030 року, або соціальне підприємство "Кафе Vollpension", підкреслюють інноваційний підхід до екологічної свідомості та соціальної інтеграції. Це свідчить про системну роботу країни над інтеграцією сталого розвитку в усі аспекти туристичної діяльності, що дозволяє не лише зберігати природні та культурні надбання, а й покращувати якість життя місцевих громад та забезпечувати довгострокову привабливість для туристів.

Результати дослідження засвідчили, що туристично-рекреаційний потенціал Австрії відіграє важливу роль у формуванні національного ВВП, структурній трансформації економіки та забезпеченні сталого розвитку регіонів. Доведено, що ефективне управління туристичним потенціалом, впровадження інновацій, а також баланс між економічною вигодою і збереженням ресурсної бази – є ключовими умовами збереження конкурентоспроможності Австрії як туристичної дестинації.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Австрійська туристична та рекреаційна галузь у 2023 році. URL: https://www.wifo.ac.at/en/news/die-oesterreichische-tourismus-undfreizeitwirtschaft-im-jahr-2023/?utm_source.com (дата звернення 26.04.2025).
2. Австрійські вина (австрійське вино) – від кількості до якості. URL: <https://drink.co.ua/avstrijski-vyna-avstrijske-vyno-vid-kilkosti-do-yakosti.html> (дата звернення 03.04.2025).
3. Австрія: географічний атлас – Відень: Springer, 2021. URL: <https://www.advantageaustria.org/ua/zentral/business-guide/reisen-nach-oesterreich/landkarten-und-stadtplaene/landkarten-und-stadtplaene.uk.html> (дата звернення 02.04.2025).
4. Бальнеологічний курорт Бад-Халль (Австрія). URL: <https://terra-krr.teztour.ua/resorts/austria/bad-hall.ua.html?currency=46688> (дата звернення 14.05.2025).
5. Біосферний заповідник Гроссес Вальзерталь (Vorarlberg). URL: https://www.gettyimages.com/photos/grosses-walsertal?utm_source=chatgpt.com (дата звернення 15.05.2025).
6. Брич В., Кифяк О. Теоретико-методологічні основи формування туристичних дестинацій у західноукраїнських прикордонних регіонах. *Вісник Тернопільського національного економічного університету*. 2020. Вип. 4. С. 114 –126.
7. Буднікевич І. М., Гавриш І. І., Крупенна І. А. Інструменти підвищення привабливості туристичнорекреаційного комплексу регіону. *Ефективна економіка*. 2018.
8. Верфенвенг. Приклад сталого туризму. URL: https://sustainability-leaders.com/werfenweng-sustainable-tourism-example/?utm_source.com.
9. Відень метро карта. URL: <https://uk.maps-vienna.com> (дата звернення 15.05.2025).
10. Галасюк С. С. Основні підходи до державного регулювання у сфері. *Одеський національний економічний університет*. С. 19-23.
11. Гірські лижі в Західній Європі. веб-сайт. URL: www.turizm.ru (дата звернення 10.04.2025).
12. Гірськолижний курорт - Інсбрук – Ігльс. URL: <https://www.pilon.net.ua/ua/countries/avstrija/igls> (дата звернення 14.05.2025).

13. Головаха О. В. Туристичні ресурси світу: навчальний посібник. – Київ: *Центр навчальної літератури*, 2019.
14. Готелі у Відні, Австрія. URL: https://www.hilton.com/en/locations/austria/vienna/?utm_source.com (дата звернення 14.05.2025).
15. Готель Radisson Грац. URL: <https://www.radissonhotels.com/en-us/hotels/radisson-graz> (дата звернення 15.05.2025).
16. Готель Thermenhof Paierl 4* (Бад-Вальтерсдорф). URL: <https://www.skyscanner.com.ua/hotels/austria/bad-waltersdorf-hotels/ayurveda-resort-mandira/ht-154697254?previousCultureSource=COOKIE&redirectedFrom=ru.skyscanner.com> (дата звернення 14.05.2025).
17. Готель Відень Марріотт. URL: https://www.marriott.com/en-us/hotels/vieat-vienna-marriott-hotel/overview/?utm_source.com (дата звернення 15.05.2025).
18. Дащук Ю.Є. Рекреаційний потенціал регіону як об'єкт наукових досліджень. *Вісник Харківського національного технічного університету сільського господарства. Економічні науки*. 2012.
19. Захаренко Г. Н. Туристський потенціал регіональної дестинації та ефективність його використання в індустрії туризму. Київ. 2011. 21 с.
20. Зимові курорти Австрії: Ішгль, Цель-ам-Зее, Майрхофен. URL: <https://travel.tochka.net/ua/8498-zimnie-kurorty-avstrii-ishgl-tsel-am-zee-mayrkhofen/> (дата звернення 14.05.2025).
21. Кавова культура Відня. Капучино виникло в цьому місті з 40 кавовими спеціальностями. URL: https://www.foodandwine.com/vienna-coffee-culture-11710015?utm_source.com (дата звернення 17.05.2025).
22. Ковальчик А. *Geografia turystyki*. – Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN, 2001.
23. Корж Н. В., Басюк Д. І. Управління туристичними дестинаціями. Вінниця: ТД Едельвейс і К, 2017. 322 с.
24. Короткий аналіз європейської ситуації. URL: <https://abemdanacao.blogs.sapo.pt/585302.html> (дата звернення 15.04.2025).
25. Кузик С. П. Географія туризму: навч. посібник. К.: Знання, 2011. 271 с.
26. Купер К. Економіка туризму: теорія і практика. 1998. 200 с.
27. Кушнір Л.В. Діловий туризм у містах – бальнеологічних курортах Австрії: досвід для України. *Економіка та суспільств*. Львів, С.66.

28. Левченко М.С. Стандартизація та контроль охорони праці в туристичних підприємствах України. Праці міжнародної науково-практичної конференції з охорони праці та безпеки в туризмі. Одеса: Одеський національний університет, 2024. С. 89-95.
29. Липчук, Н. (2024). Агротуризм в Австрії: уроки для України. *Економіка та суспільство*. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-63-36> (дата звернення 24.04.2025).
30. Любіцева О.О. Ринок туристичних послуг. Київ : Альтерпрес, 2002.
31. Манаєнкова І. О. Характеристика сучасних господарських ландшафтів Криворізького природничо-господарського району. *Фізична географія та геоморфологія*. Київ. : ВГЛ Обрії, 2008. Вип. 54. С. 176 – 183.
32. Мігущенко Ю.В. Напрями регулювання структурних диспропорцій в туристичній сфері країн центрально-східної та південної Європи: досвід для України в контексті розширеної зони вільної торгівлі. Веб-сайт, URL: <http://old.niss.gov.ua/Monitor/august08/13.htm> (дата звернення 15.04.2025).
33. Новий виноробний регіон Австрії: Schilcherland DAC - Напої. Технології та Інновації. URL:: <https://techdrinks.info/novyy-vynorobnyy-rehion-avstri-schilcherland-dac/> (дата звернення 03.04.2025).
34. Новикова В. І. Картографічна продукція рекреаційного спрямування : нагальна необхідність і проблеми створення. *Інститут передових технологій*, 2005. С. 138–140.
35. Новикова В. І. Територіальна організація рекреаційної діяльності у контексті збалансованого розвитку регіону. Київ, 2008. – 280 с.
36. Огієнко М.М. та ін. Розвиток готельного господарства та його вплив на туристичний потенціал Миколаївщини. *Науковий вісник МНУ ім. В.О. Сухомлинського. Економічні науки*. 2018.
37. Огієнко.А.В.; Огієнко.М.М. Теоретичні засади дослідження туристично-рекреаційного потенціалу. *Проблеми системного підходу в економіці*, 2020.
38. Основні виноробні регіони Австрії. URL: <https://uk.maps-austria.com> (дата звернення 17.05.2025).
39. Офіційний сайт австрійських термальних курортів. URL: www.thermen.at (дата звернення 03.04.2025).
40. Офіційний сайт Всесвітньої туристичної організації. URL: <https://unwto.org>. (дата звернення 15.04.2025).

41. Патійчук В., Прокопчук В. Особливості розвитку гірськолижного туризму в Альпійському туристично-рекреаційному регіоні. *Рекреаційна географія та географія туризму*, 2017. С. 358.
42. Петренко І.В. Охорона праці в туристичній діяльності: нормативно-правові аспекти та практичні рекомендації. Безпека та охорона праці в сфері туризму: монографія. Київ: Видавництво "Туризм", 2021. С. 45-7.
43. Портер М. Міжнародна конкуренція Міжнародні відносини, 1993.
44. Про туризм: Закон України від 15.09.1995 р. №324/95-ВР. Відомості Верховної Ради України. 2004. №13.
45. Регіональна економіка та просторовий аналіз Австрії. URL: <https://www.wifo.ac.at/en/research/research-groups/regional-economics-and-spatial-analysis/> (дата звернення 26.04.2025).
46. Регіональний туристичний супутниковий рахунок для Каринтії. URL: <https://www.wifo.ac.at/en/publication/56437/> (дата звернення 26.04.2025).
47. Регіони Австрії. URL: <https://tripmydream.ua/austria/regions> (дата звернення 03.04.2025).
48. Русанова А. Характеристика ресурсної бази розвитку туризму в Австрії . URL: <http://kraevedeni.net/2009/01/22/tour-austria/> (дата звернення 05.04.2025).
49. Самко О. О. Оцінка туристичного потенціалу регіону та рівня його використання. *Економічні науки. Серія «Регіональна економіка»*. – Луцьк, 2010. – С. 129– 134.
50. Семенов В.Ф., Герасименко В. Г., Горбань Г. П., Богадьорова Л. М. Управління регіональним розвитком туризму: навч. пос. Одеса: *Одеський державний економічний університет*, 2011. 225 с.
51. Сидоренко О.М. Безпека праці працівників туристичних підприємств: сучасні виклики та рішення. Наукові матеріали Всеукраїнської конференції з охорони праці в туризмі. Харків: Харківський національний університет, 2023. С. 112-119.
52. Сировинний маршрут Брегензер-Вальд (Vorarlberg). URL: https://www.tripadvisor.com/LocationPhotoDirectLink-g190449-d602922-i280721982-KaseStrasse_Bregenzerwald-Bregenz_Vorarlberg_Austrian_Alps.html (дата звернення 15.05.2025).
53. Смаль І.В. Туристичні ресурси світу. Ніжин : Ніжинський державний університет імені Миколи Гоголя, 2010.

54. Смераль Е. Економічний вплив туризму в Австрії. Туристичний огляд. 1995. Вип. 50. Вип.3. 18–22.
55. Ткаченко Т.І. Сталий розвиток туризму: теорія, методологія, реалії бізнесу. К.: Київський національний торговельно-економічний університет, 2009. 463 с.
56. Ткаченко Т.І., Соколова К.О. Теоретичні аспекти формування туристичного потенціалу підприємств. *Вісник Маріупольського державного університету*. Серія «Економіка». 2011.
57. Ткаченко, Т.І. Сталий розвиток туризму: теорія, методологія, реалії бізнесу: монографія. К.:КНТЕУ, 2006. 537 с.
58. Туризм в Австрії. Федеральне міністерство науки, досліджень та економіки, Stubenring 1, 1010 Vienna URL: www.bmwf.at (дата звернення 05.04.2025).
59. Шаблій О. І. Суспільна географія: теоретико-методологічні основи. – Львів: Світ, 2000.
60. Шість проектів сталого туризму в Зальцбургерланді. URL: https://www.salzburgerland.com/en/6-sustainable-tourism-projects-in-salzburgerland/?utm_source.com (дата звернення 25.04.2025).
61. ЮНЕСКО. Збереження культурної спадщини: підходи в туризмі. – Париж, 2022.
62. Arbeitsinspektion (Австрійська інспекція праці). URL: <https://www.arbeitsinspektion.gv.at/> (дата звернення 20.05.2025).
63. Austria Invest in the European Champion for Tourism. URL: https://investinaustria.at/en/downloads/brochures/ABA_Tourism_Austria_2018.pdf (дата звернення 02.04.2025).
64. Austrian Institute of Economic Research. Tourismusbilanz 2023. URL: <https://www.wifo.ac.at> (дата звернення 19.04.2025).
65. Benno.W. Lexikon der Geographie. URL: www.spektrum.de/lexikon/geographie/touristisches-potenzial/8196 (дата звернення 28.04.2025).
66. Café Central у Відні. URL: <https://cafecentral.wien/en/> (дата звернення 17.05.2025).
67. EEA – European Environment Agency. URL: <https://www.eea.europa.eu> (дата звернення 20.04.2025).
68. Enright M., Newton J. Determinants of tourism destination competitiveness in Asia Pacific: Comprehensiveness and universality. *Journal of Travel Research*. 2005.

69. European Commission, A European Green Deal. URL: https://ec.europa.eu/info/strategy/priorities-2019-2024/european-green-deal_en (дата звернення 15.04.2025).
70. Gooroochurn N., Sugiyarto G. Measuring competitiveness in travel and tourism industry, 2004. URL: <http://www.nottingham.ac.uk> (дата звернення 29.03.2025).
71. Kareen Riedel. Touristisches Ponenyial. URL: [www.google.com.ua/books/edition/Trekking_Tourismus_in_Nepal/9ZpqAQAAQBAJ?hl=ru&gbpv=1&dq="touristische+Potential"&pg=PA21&printsec=frontcover](http://www.google.com.ua/books/edition/Trekking_Tourismus_in_Nepal/9ZpqAQAAQBAJ?hl=ru&gbpv=1&dq=) (дата звернення 27.04.2025).
72. Leiper N. Tourist attraction system / N. Leiper // Annals of Tourism Research. 1990. №17. p.367-384.
73. Medlik S. Dictionary of Travel, Tourism and Hospitality / S. Medlik. 3-d ed. Elsevier Science, 2003.
74. Navickas V., Malakauskaite A. The possibilities for the identification and evaluation of tourism sector competitiveness factors. Engineering Economics. 2009.
75. Raich, F. Governance räumlicher Wettbewerbseinheiten : ein Ansatz für die Tourismus Destination. Wiesbaden : Deutscher Universitätsverlag, 2006. 326 S.
76. Steirereck im Stadtpark у Відні. URL: https://www.austria.info/en-gb/locations/restaurant-steirereck/?utm_source.com (дата звернення 17.05.2025).
77. The Guardian. Even the black slopes are green: my eco-friendly skiing break in Austria. URL: https://www.theguardian.com/travel/2025/jan/27/eco-friendly-skiing-holiday-in-austria?utm_source.com (дата звернення 25.04.2025).
78. Tourism in Austria: Statistical Review 2022. Vienna: Austrian National Tourist Office. URL: <https://www.bmwet.gv.at/en/Topics/tourism/tourism-statistics/national-data.html> (дата звернення 02.04.2025).
79. Travel And Tour World. У 2024 році Відень досяг рекордного зростання туризму: історія глобального успіху. URL: <https://is.gd/Haemgv> (дата звернення 27.04.2025).
80. UNWTO. Tourism Highlights 2023 Edition. – Madrid: World Tourism Organization, 2023.